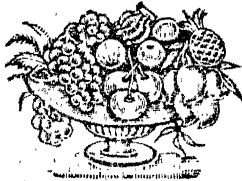
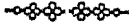

కొత్త నమూనా.

'NOVEL IDEA'

R. SESHAGIRI RAO.

సంద్యాల అమెచ్యూర్.

క్రొత్త నమూనా

(ఆంధ్ర సాంఘిక నాటకము.)

రాయసము శేషగిరిరావు, బి.ఏ., బి.యల్.,

గారిచే విరచితము.

సం ద్యాలం.

1933

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

[సర్వస్వామ్యసంకలితము.]

వెల రు 1.

నో టీ సు.

ఈనాటకము కాపీరైటు ఆక్టవ ననుసరించి సురక్షితమైనది.
నాఅనుమతి లేక దీనిని ప్రదర్శింపరాదు.

S. R. రాయ సం,

గ్రంథకర్త.

PRINTED AT THE
VANI NIKETHANA PRESS,
NANDYAL.

ముఖ్య పాత్రములు .

పురుషులు.

శ్రీనివాసరావు:—	డాక్టరు.
కవికుమార్:—	కథానాయకుడు.
నంజుండరావు:—	వకీలు.
దేశానందస్వామి:—	యోగి.
రామరావు:—	మోసగాడు.
సుబ్బన్న:—	వంటవాడు.
సుభాన్ ఖాన్:—	సేవకుడు.
నరసింగరావు:—	పోలీస్ సబ్ ఇన్స్పెక్టర్.

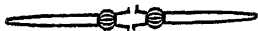
స్త్రీలు .

సరోజ:—	కథానాయిక.
పద్మావతీదేవి:—	నంజుండరావు భార్య.
కమల:—	పద్మావతీదేవి పుత్రిక.

శ్రీ.

తొలి పలుకు.

క్రొత్త ఒకవీణ. పాత ఒకరోత. పురాణకథలు దంచిన పిండి
వంటలయినాయి! సాంఘిక విషయాలు నవ్వుటాలక్రిందికి దిగాయి!
పురాణనాటకాలకు నాంది యెల్లాగో అల్లాగే సాంఘికనాటకాలకు
బాలవితంతువులూ—రజస్వలావధువులూ—పంతులుగార్లూ—శాస్త్రో
క్తసిద్ధాంతాలయినారు! వాళ్లు లేకపోతే రుచించదుగా!

వినండి వినకపోండి. మీయిష్టం. ప్రపంచం. ఉన్నదున్నట్లు
చిత్రపటం దీయాలి! లోకానికి నివేదించాలి. దాన్లోనే ప్రయోజనం.
ఇల్లా వుంటే ప్రయోజనం లేదంటారా? అసలు ప్రయోజనం అంటే
అర్థమేమిటి? ప్రయోజనం లేనివస్తువంటూ వుంటుందా? వట్టిపిచ్చి
గాకపోతే! ఈలాటినాటకాలల్లో తలుచుకొన్నవాల్లకి తలుచుకొన్నంత
మహాదేవ. వ్యాఖ్యతల యశాదార్యమేగా! గ్రంథకర్తలకు కీర్తి క్రొత్త
నమూనా.

కె. శో. ర్.

శ్రీ.

క్రొత్త న మూ న్నా

ప్రథమాంకము.

స్థలము 1. యిల్లు.

[ప్ర: శ్రీనివాసరావు. (ఈజీచ్‌పై—సిగరెట్టు కాల్పుచు)]

ఇది కష్టకాలం! లోకమంతా ఆరిక దురవస్థలో మునిగి తేలు తూంది. ఎక్కడ చూచినా “ధనం, ధనం” — అనే మాటలే వినబడు తూన్నాయి. అమాంతంగా యీ ధనం ఎట్లా మాయమయిందో ఎవ్వరికీ తెలియదు. లక్షాధికారులూ ఒకటే! భిక్షాధికారులూ ఒకటే! ఈకాలం ఇట్లుంటే నేమంది. ధనవంతులగర్వం అడుగంటుతుంది. కాని—నాబోటి ఆర్జనాభుక్తుల గతి యేం? రెండు మూడు నెలలుగా చేతుల్లో ఒక్క కాసైనా లేదు. పేరుకా పెద్దడాక్టర్. దర్జా? తగ్గగూడదు. ఇతరుల నడి గీతే హేళన చేస్తారు. అడుగకుంటేనా?—జరుగదు. అందుకే అడగడం అనేమాటలేకుండా అప్పు తెచ్చుకోవలె. ఆజ్ఞాయాచన మొదలుపెట్టి నాను. అదెంతవరకూ సాగుతుంది? ఇప్పటికే ఒక థౌసండ్ (thousand) వరకూ బయటలాగేశాను. ఎక్కడికనీ?—కర్చులా? తగ్గవు. ఆదాయమా? క్రమక్రమంగా తగ్గిపోతూంది. ఇంట్లో చూస్తే శ్రీమతిగారి అట్ట హాసం జరిగి తీరవలె. తాను వంటచేయదూ. దాసీలు కావాలి. పరిక రాలు తగ్గించితే కష్టం. ఆజ్ఞాపించి కర్చులు తగ్గిస్తామంటే చదువుకొన్న దిగా? వాదిస్తే నాకు నోరాడదు. రూపంలో తక్కువనా? చదువులో తక్కువనా? నాలోనాకే జంకూ. నాలవస్థ ఏమీ లెక్కింపదూ? అబ్బ! దినమూ బయటనుంచీ యింటికి వచ్చేవరకూ ఏదో ఒకటి బేరంచేసి

శాస్త్రబాకీదార్లను రెడీ (ready)గా గుమ్మంలో తయారుపెట్టి ఉంటుంది. ఈ ఎజుకేటెడ్ వైవ్స్ (educated wives) భర్తల ప్రాణాలకు ఉరిత్రాళ్లే వినా ధైర్యం ఉండవలె. నిన్నటిదినం డ్రా (draw) చేసిన మైసూరు స్వీపు (sweep) నాకే వస్తుందని నమ్మకం.....

[ప్ర: సరోజ.]

సరో:—అబ్బ! కాఫీతైం అయిందన్నా చూడరూ! సుబ్బన్న తయారు చేసి కాచుకొన్నాడు. పదిగంటల భోజనం యింతవరకూ ఉంటుందా?—ఏమాలోచన్లో ఎప్పుడూ? ఇతరులకష్టాలుచూడనే చూడరు.

శ్రీని:—(రిస్టువాచి చూచుకొని) ఏదీ? రెండున్నరేగా అయిందీ! ప్రపంచంలోఉండే సంగతులన్నీ తమాషాగా ఆలోచిస్తున్నాను.

సరో:—ఈవెట్టి ఆలోచన్లు ఎందుకూ? మీబిల్లులేమైనా వసూలుచేసినారా? లేదా? ఆలోచించేబదులు కలెక్షన్ కు పూర్ణాన్ని పంపకూడదూ? ఈదినం పి. ఆర్. అండ్ సన్సు నుంచీ ఒకపార్సెల్ వచ్చింది. నూటాయిరవైఅయిదు రూపాయలు కట్టవలె.

శ్రీని:—ఏమి తెప్పించావు? నాకు చెప్పలేదే? ఈటైములో పర్సెజెన్ కూడానా? నీకింకా ప్రపంచానుభవంలేదు. డబ్బులేకుండావుంటే యెందుకు తెప్పించావు? రిటర్న్ చేయి.

సరో:—ఆహాహా! మీరు నిజంగా ఏ గవర్నమెంటు ఫ్రేనాన్స్ మినిష్టర్ గానో ఉండాలండీ! లాస్టుమంతూ మీ రిస్ట్ వాచ్ మాత్రం నేను వద్దంటే ఎందుకు తెప్పించవలె? మీకు కావలిస్తే ఒక్కటి. నా విషయమైతే యింకొక్కలా? మీవాచి మీకెంతవసరమో, నాబ్రోచి నాకెంతవసరం.

శ్రీని:—సరోజా! నీవు స్టూడెంటుగా ఉన్నప్పుడిం తరాజకంగాలేవే?

సరో:—మీరుమాత్రం ఇంత లుబ్ధత్వంగా ఉంటిరేమో?

శ్రీనిః—ఐ, సే. నన్నిలాతప్పులు పట్టబోతే బాగుండదు. నేను చెప్పిన ప్రకారం వినవలె. ఇద్దరూ ద్వైధీభావమైతే కష్ట మొస్తుంది. నీకు “ఆర్యకథానిధి”—సతిహితచర్యపుస్తకం తెప్పించిస్తాను. ఒక సారి చదువూ! నీవు పూర్వం మెడ్రాసులో నన్నెలాచూస్తుంటివో ఇప్పుడలా చూస్తున్నావు. అప్పుడూ స్నేహం. ఇప్పుడు కొంచెం భయమూ భక్తి ఉండవలె.

సరోః—(నవ్వుచు) మీరు మారితేగా నేనూ మారడం? అదేమాట అదేనడక - అదేరూపం - అదే అంతాను. మీవైనానాకు భయము, భక్తి ఎలాకలుగుతుంది? భర్తవైన ప్రేమ ముఖ్యం కాని భయమనవసరం. అదీ ఎరెలిక్ ఆఫ్ ఆర్థడాక్సీ (A relic of orthodoxy) అంటారు. సాంఘికనవలలు చదవండి! ఇంకా మీకాడవాళ్ళపైన డామినేట్ చేయవలెననే బుద్ధిపోవాలి.

శ్రీనిః—ఇదిగో! నీఉపన్యాసం వద్దు. కాఫీ తెచ్చు!

సరోః—సుబ్బన్నా! సుబ్బన్నా!—కాఫీ ప్లీజ్!

[సుబ్బన్ను కాఫీ తెచ్చుచు. ఇద్దఱు త్రాగుచుండగా ప్ర: కవికుమార్.]

శ్రీనిః—కవిగారూ! రండి. ఏమిలాదయచేశారు?

సరోః—నమస్కారం. చాలారోజుల కొచ్చారే? ఊల్లో లేరా యేమి?

కవిః—లేనండీ! బెజవాడకుపోయి నిన్ను నేవచ్చాను. ఏదో పరిషత్తుంటే ఉండలేను. ఎన్ని పనులున్నా వెళ్లే తీరవలె. భాషాభిమానం పెద్ద వెట్టి.

శ్రీనిః—నిశ్చయమేనండీ! మాయింట్లో సరోజకూడా ఏదో వ్యాస్తాంటుంది. నన్ను నిర్బంధపెట్టి వినిపిస్తుంది. కాని, నాకేమీ దాంట్లో రుచిదొరకడం లేదు.

కవిః—అదీ వాస్తవమే! రసగ్రహణం అందఱిసామ్యూకాదు. శ్రీసరోజా బాయిగారి వ్యాసాలు - ఆశైలీ - ఆపొందికా - ఆబిగుంపూ అవన్నీ చాలా అందంగా ఉంటాయి. మొన్న “గృహలక్ష్మి”లో

వేసినారే— ఆవ్యాసం చాలా మజాగా ఉంది. మనదేశంలో
యిలాంటివిదుషీరత్నాలు బయలుదేరితేనేగాని దేశం తరించదు.

సరో.—కవిగారూ! పొగడదగిన శక్తిలేదు. ఈయింగ్లిషు పాండిత్యంవల్ల
నా ఆంధ్రం ఎక్లిప్స్ విపోయింది. ఈలోపల కొంచెం దానికి
మెఱుగూ గిరుగూ పెడుతూన్నా “భారతి” వాళ్లుమాత్రం ప్రతి
దానికీ రిటర్న్ డ్ విత్ ధ్యాం కేసనంకి!

కవి:—అదేమిలెండి! నేనూ యీసారి మీ వ్యాసంవెంటా భారతి
కార్యాలయానికో జాబు పంపుతాను. అప్పు డచ్చు వేస్తారు.
నాకా ఎడిటర్ ముఖ్యశిష్యుడౌలేండి!

శ్రీని:—అదేదో చేస్తురూ! — లేకపోతే —

కవి:—అందులో ఒకయుక్తికూడాఉండి. సరోజాబాయి, బి.ఏ.—అని
వ్రాయాలి. ఈజిగ్రితగిలిస్తే తప్పక తీసుకుంటారు. నేను సరి
చేస్తాలేండి! ఇంకవస్తునా? — ఆ - మఱచిపోయాను. మీ
రడిగినది పట్టుకొచ్చాను. కొంచెం తక్కువగా... ఓస్టి టూ
హండ్రెడ్స్.

శ్రీని:—ధ్యాంక్స్! పోనోటు వ్రాసిస్తునా?

కవి:—అబ్బే! ఎందుకండి? మనలో మనకూ—మీకెప్పుడు వీలైతే
అప్పుడే యిద్దురుగాని.

సరో.—కవిగారు చాలా మంచివారు.

కవి:—దీనికి మంచేమిటి? ఎవరికైనా సమయం. గుడ్ బై.

(నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును.)

ప్రథమాంకము.

స్థలము 2. ఇంటి ముందు వసారా.

[ప్ర: పద్మావతి—కమల. (జడవేయించుకొనుచు)]

పద్మా.—కమలా! నిన్నటిదినం రాత్రియెన్నిది ఘంటలవరకూ యింటికి రాలేదని నాన్నగారు కోపపడినారు. నిన్నమందలింపమనికూడా చెప్పినారు.

కమల:—లేదమ్మా! నేను డాక్టరుశ్రీనివాసరావుగారింటికి పోయియుంటిని. ఆయమయేవేళకు రానిచ్చినదికాదు. ఇంకపోనులే. నాన్న అరచినాడా?

పద్మా:—అరువడూమరీ— ఆ సరోజాభాయి మనయింటికి వచ్చిందా? ఎప్పుడు నీవే వాళ్లయింటికి పోవటం.

కమలా:—ఎందుకురాదమ్మ. ఆమెకాగర్వములేదు. ఇంగ్లీషు చదివింది. కవిత్వం చెప్తుంది. ఎంతవినయం.....

పద్మా:—ఆడవాళ్లకు యింగ్లీషు యెందుకే? నాకేమిచదు వస్తుందా? నాకుగౌరవము తక్కువైనదా? సరే పిలుచుకొనిరా.

(కమల నిష్క్రమించును)

[మరల ప్ర: కమల, సరోజా.]

కమల:—అమ్మా యిదిగో సరోజాభాయిగారు వచ్చినారు.

పద్మా:—కూర్చోండి— మా ఆమ్మాయికి చాలాతొందర. పాపము ఎంత పనిలోయుండినారో? వచ్చినారు.

సరో:—లేదండీ, ఏదో ట్యాగూరునవల చదుతూవుంటిని. ఇంటిలో వంటవాడున్నాడు. వాడే యావత్తుపని చేస్తాడు.

పద్మా:—మాయింట్లో వంటవాండ్రం టేసరిపోదు. మావాండ్రకుకోవము. మేమేచెయ్యవలె. పనివాండ్రం టే, ఎందుకూ? చెయ్యలేరా? అంటారు.

సరో:—అదీవాస్తవమే: అయితే నాకలవాటులేదు. చిన్నప్పటినుంచీ చదువటమే! వంటచేసేదిరాదు. మావాండ్లకూ, యిష్టమంతగాలేదు కాని, వీలులేక అరేంజిచేసినారు.

పద్మా:—మీకు రావలెనంటే ఏమివిద్యలేండి. మీరుకవిత్వంకూడా చెప్పితారంటగా?

సరో:—ఆ. ఆపిచ్చికూడా వుందిలేండి. నాకాంధ్రభాషంటే జాస్తి మావాండ్లకు నేనెంత జెప్పిన భాషాభిమానమే లేదండీ!

పద్మా:—అయితే, మీరు వ్యాసాలు వ్రాసేది మీవారి కిష్టమేనా?

సరో:—అందు తప్పేమి. ఈదేశములో చదువురాక పశువులకంటే హీనంగానున్న మనాడవాళ్లకు, చదువునేర్పించితేనే ధైర్యము కలిగి తమ కార్యములను నిర్వహించుకొను శక్తి కలుగును. పూర్వము వేదముల కర్థము వ్రాసినవారు స్త్రీలేకదా? ఉపనిషద్వాక్యములేర్పరిచినవారు స్త్రీలేకదా? మొగలుసామ్రాజ్యము నారంగజేబు పాదుషాకాలమునేకచ్ఛత్రముగా పాలించినవ్యక్తి స్త్రీయేకదా? మనపురాణములో యమధర్మరాజుభయపడెనా? యెవ్వరికి? స్త్రీ! సావిత్రికి గడగడవడెకెనాలేదా? చదువుకొనిన తప్పేమి? ఆవ్యాజాభి జాతములగు భావములు వెల్లడించిన తప్పేమి? మావాళ్లు నన్ను నిర్బంధింపలేరు. వారికి నావ్యాసము లిష్టమవునో కాదో కాని యిష్టములేదని మాత్రము తెలుపలేదు. తెలిపినను నేను మానను.

శమ:—సరోజమ్మగారూ! మనవాళ్లు భర్తమాట జవదాటకూడదంటారుకదా? మీరు వ్యాసాలువ్రాసేది, మీవారికంత యిష్టము కాదంటిరే.

సరో:—అలాకాదు. భర్తమాటజవదాటకూడదు. కాని నేనుభర్తతో పోట్లాడుమన్నానా? మీ ఆత్మగౌరవమును కాపాడుకోవాలి. బ్రహ్మదేవుడు మొదట పురుషులను పుట్టించి, తరువాత వారిని బంధించుటకు స్త్రీలను సృష్టి జేసెను. స్త్రీలందరు పురుషుల

మాట వినవాలనుకోండి. ఈ ప్రపంచములో పురుషజాతిలో దుర్మార్గులుకూడా వుంటారుకదా?

పద్మా:—అ!

సరో:—అప్పుడట్టి దుర్మార్గుల మాటలుకూడ స్త్రీలు జవదాటకుండిన సంఘము చెడిపోవును. దేశము నాశనమౌను. సన్మార్గమున పోవువారికి సాయముచేయుట, దుర్మార్గులగువారికి సన్మార్గము పట్టించుట—ఇవి రెండు ముఖ్యధర్మములు.

పద్మా:—ఇది బాగావున్నది. ఎవ్వరూ చెప్పలేదండీ!

సరో:—పద్మావశమృగారూ, మన వారించెకు ముందు వేదకాలంలో స్త్రీలకధికారము, గౌరవమిచ్చి యుండిరి. అయితే, తరువాత శాస్త్రాధిపతుల గ్రహించుకోలేక స్త్రీల నాటవస్తువులుగా నుపయోగించుచున్నారు. చూడండి—సత్యభామ నరకాసురునితో యుద్ధము చేయవలెనంటే శ్రీకృష్ణమూర్తి వద్దన్నాడా? సమభావముతో సరియనెనా? లేదా? ఇంతకంటె దృష్టాంతర మెందుకూ?

పద్మా:—ఇది. ఈకాల విపరీతమంటారేమో నండీ.

సరో:—కాదండీ. పూర్వమునుండి నేటివరకు, మన భరతదేశము నింగ్లీషువారు పాలించునన్నిదినము లేరాజులైన పాలించిరా? దీనికి కారణమేమి? ఇంగ్లీషువారు స్త్రీలను మూలలకు దోయుక, వారికి తగిన స్థాయి నేర్పరచినారు. అందుకే దేవునికి వార్షిపైన పేము.

కమ:—సరోజాభాయిగారూ! మీరు మన శాస్త్రముల నేవైన చదివితీరా? వాటికిని మీయభిప్రాయములకును ఛేదముండిన.....

సరో:—వుండదు. నేను సనాతన ధర్మావలంబిని. సనాతనధర్మము నిరసించుదానినైతే, యీతెనుగు బాష యందింత పిచ్చియిండదు. నేను వైపరీత్యము లనుసరింపను.

పద్మా:—ఏమో నన్నూ! నాకేమి తోచుటలేదు. మీరు చెప్పేదివింటే బాగుంది. మా ఆచారాలను కాదనటానికి భయమవుతుంది కడకు మావారితో మాట్లాడవలె నంటే కూడా భయమే!

సరో:—అదే తప్ప. మీకు ప్రేమ సుఖము తెలియదు ప్రేమకు సమానత్వము ముఖ్యము. దానికి వుచ్చ నీచలు లేవు; కులభేదములు లేవు; ఈ 'ప్రేమ' యనునది యాధ్యాత్మిక తత్వము. ప్రేమకు భయములేదు, సిగ్గులేదు, తగ్గుటలేదు, హెచ్చుటలేదు. ఆదిలేదు. అంత్యములేదు. మీరు మీభర్తతోమాట్లాడలేకపోయిన, మీకు సుఖములేదు.

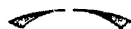
పద్మా:—కలియుగమమ్మా! మంచి చెడ్డలు తెలిసికొనుట కష్టము.

సరో:—మీకు దీని విషయమై చెప్పబూనిన ఘంటలకొలది చెప్పగలను. మావారు వచ్చు వేళయినది. మళ్ళీవస్తాను. ఏదో నా భావములను చెప్పితిని. వేరుగా తలచకూడదు.

పద్మా:—మంచిది. అప్పుడప్పుడు వస్తూవుండవలె. ఈపూర్ణో యెవ్వరూ యిలా చెప్పేవారు లేరు. (తాంబూలమిచ్చి పంపును.)

నిష్క్రమింతురు.

తెరపడును.

ప్రథమాంకము.

స్థలము పి. శిథిలదేవాలయము.

[ప్ర: దేశానందస్వామి (కూర్చొని)]

శా. శ్రీదంబై సకలార్థ భాగ్యనిధియై చింతామణిప్రాయమై
వేదాతీతమునై మునీంద్రహృదయావిర్భూతవిజ్ఞానమై
యాదేవేంద్రీసురాదివంద్యమయి భక్తాధీనమై లోకర
క్షాదక్షుంబగు రామనామమహిమాసారంబు సామాన్యమే.

రామా! పరంధామా! నీనామస్మరణ మాత్రమున నెట్టి విప
త్తులు తొలంగవు? నీకంటే నీనామ మహిమం బెక్కువ. నీనామము
సాంబశివునకును, ప్రకృతం గాంధీ మహాత్మునకు గోచరము. వామరు
లకు తెలియ సాధ్యమా?

సాక్షాత్ శ్రీకాంతుండవైన నీయాలయమున కిట్టి దురవస్థయా?
శ్రీమహాక్షిత్త్రీ నీయురమున తాండవమాడుచుండ, నిఖిల నవరత్ననిధి
యగు, సముద్రండు నీమామ యగుచుండ, సప్తజిహ్వప్రవేష్టితా
ఖండ మండల భూసతీకాంత నీప్రేయసి యగుచుండ, నీ యాలమునకీ
దుస్థితియా? ఈ శిథిలాలయనివాసము తప్పక పోయెనుగదా? నీగతియే
యిటులుండ మాగతియేమి? మీరు పలికించిన వాక్యము సత్యముకాక
పోయినది. “పొగడ బిక్షము బెట్టరే పుణ్యసతులు, ధనమధాంధుల
కొలువేల తావసులకు” — పోతనతో బల్కించితీవే సత్యమా? దాన
ధర్మము, లర్థిపూజలు నేటికాలమున కలవా? జేసెడు పొట్టకై పరుల
నాసించుట దోసమే కాని, వేరుగతి లేదు కదా? సాధువు లుండుటకు
వసతి యొక్కడ? “కరతలబిక్ష, తరుతలవాసం” అవియుప్పుడుదొరకవు
తమనిరర్థక వ్యాసంగములకు వేలగూప్యములనైన వ్యయము జేసెదరు.
బిక్షయనిన రక్షణి భటుని తలచెదరు. పోతన వచించిన పుణ్యసతుల

కిప్పుడు వ్యవధియే లేదు. వారు తమ నలంకరించుకొనుటలో, విలాసార్థముగా పొద్దుపుచ్చుకొనుటలో నున్న శక్తిని బీదసాదలపై వెచ్చించి గృహస్తాశ్రమ ధర్మ నిర్వహణకు పూనుకొనరాదా? వారి నననేల నీకాలమున సత్యముగ సన్యాసి యొకడుండిన వేలకొలంది కుహనా సన్యాసులు లోకముఁ గొల్లగొట్టుచున్నారు. పాపము! విచక్షణసేయ జాలమి, రెండు రకములవారిని దూరముగా దోలుచున్నారు.

సీ. కర్మసన్యాసమే ధర్మసమ్మతమంచు

నటియించు కపట సన్యాసియొకడు

దేశసేవయటంచు తిండితీరంబుల

నార్జించు కుమతి సన్యాసియొకడు

పేదరైతులబట్టి బాధించి కాంగ్రెసు

నామంటు చెఱుచు సన్యాసియొకడు

శరణాలయాలకై చందాలను గ్రహించి

యాసించునట్టి సన్యాసియొకడు

గీ. భరతదేశము! నీయింట వరలుచుండ

సాధువర్గము కెందు విశ్రాంతిశాల?

గతము స్మరియించుచుంట సాఖ్యంబుగాని

ప్రకృతముదలంప గుండియల్ భగ్గునునవె.

లోకము ధనసశ్యమైనది. శ్రీమహావిష్ణువు లోకరక్షణాశ్రమంబున తనభారంబును లక్ష్మీదేవీపై నదిలె కాబోలు. అందుకే యీ ధనికుల గర్వము. అందులకే యీయరాజకము—స్త్రీపాలన కదా?

పాశ్చాత్యులు సైతము భరతదేశమునకు వేదాంత దేశమని పేరిడి యున్నారు. మతస్థాపకులు జన్మించిన నిమి జన్మించవలె. “భాను డుదయించు ప్రాగ్దిశాఫలకమంద”ని వాడుక. ఈ భరతదేశమున కింతకంటే యభినందనము కావలయువా? మేధావంతులగు భార

తీయులు పరానుకరణాశృంఖలలచే బంధింపబడి, చిక్కి, కృశించి, స్వాభిమానము వీడుచున్నారే! అక్కటా యెన్నడు భరతమాత నిజ స్వరూపమ్మ కన్నులపండువుగా నగుపించునో కదా!

(ఇటునటుచూచి) ఎవ్వరో వచ్చుచున్నట్లున్నది. ఇట నుండరాదు. (లోనికి పోవును.)

[ప్ర: రామారావు, పద్మావతి.]

రామ:—ఇదిగో పదే పదే నన్న మోసగించు చున్నావు. ఇప్పుడైన తెచ్చితివా? లేదా? ఊరికి రిక్తహస్తములచే శాంతింపను.

పద్మా:—రామారావూ, యిరవై సంవత్సరముల క్రిందటికథ వెలిబుచ్చి నా సంసారము నేల నాశనము జేసెదవు? సాధ్యమయినంత పైక మిచ్చుచునే యుంటిని గదా? ఏల బాధించెదవు.

రామ:—అట్లుగాదు. పైక మంతయు నివ్వవలయును. లేనియెడల నీ ఫలము నీవే యనుభవింతువు. (అనిపోబోవును.)

పద్మా:—అయ్యా, కొంచెము నిలువుము. ఇప్పటికిది తీసికొనుము. ఒక నెలలోపల నెట్లులైనను సవరింతును. (హారమునిచ్చును.)

రామ:—(తీసికొని) నిన్న నమ్ముట కష్టము. నీరహస్యము నాచేతిలో నున్నది. జాగ్రత. (హారమును జేబులో నుంచుకొనుచుండగా నొక జాబు క్రిందపడును).

(ఇద్దరు నిష్క్రమించును.)

దేశా:—ఏమిది. ఆశ్చర్యము. పక్కలు నంజుండరావుగారి భార్య యీతని చేతిలో నేల చిక్కుబడినది? వీర్రుపురి రహస్యము లేముండును? (అని క్రిందపడిన జాబు తీసికొని)

సరహరికి,

నీవు యిక్కడనున్న కంపెనీ యేజంటుగా రామారావను. పేరుతో తిరుగుచున్నావని తెలిసి. చాలా సంతోషించు

చున్నాను. పోలీసువారు నీకేసు విషయం మానుకొన్నారు. అచ్చటనైనను సుఖముగా కాలము గడుపుకొనవలెను. విశేషములు లేవు.

బెంగుళూరు.

ఏమిది. ఈతడు వేషధారియూ, యీదృశ్యము విపరీతము. ఇతనిపై నున్న కేసులేమి. అట్టి యీదుర్మార్గునితో నీసతీలలామకు పని యేమి? ఈసంగతులు విచిత్రముగా నున్నవే.

దేవా! పరమేశ్వరా! ఏమి నీవిధానము! తళతళలాడు కనకపేటికయందే క్రిమికీటకాదులను బెంచుచుంటివా? లోకము కనుల కొకటి, యనుభవింపగానొకటియై యున్నదే.

నాజీవమును పరోపకారార్థము, దేశసేవార్థ ముంకితమొసంగితిని. ఇచట నాపై యొక బాధ్యత యున్నది. ఈ రహస్యము గ్రహించి నంజుండరావుగారి గృహమునుద్ధరింపవలెను. నంజుండరావువంటి శాంతస్వభావుఁడును, ధర్మాచారపరాయణుడువేరుండునా? ఈ ప్రపంచమున నానందనాటక మాడింప లేక విషాద నాటక మాడించుటయే దేవునకు ప్రీతియూ?

మ. సిరికిఁ దావలమై మనోహర వనశ్రీశోభితంబై, సుధీ
వరశౌర్యప్రకటంబునై నిఖిలభవ్యద్వేదవేదాంతభా
స్వరమై పశ్చిమఖండదీపకళికా ప్రాయంబునై వెల్లు నీ
భరతామ్నావని పాదసేవకుడె వాహ్వ! యెంతధన్యాత్ముఁడో?

అట్టి యీభరతమాతకు నాజీవిత ముంకిత మొసంగితిని. పరోపకారమే దేశసేవ యనదగును. ఈ దేశసేవలఁచే నీజీవితము తరింప చేసెదను.

(తెరవాలును.)

శ్రీ.

క్రొత్త న మూ న్నా

ద్వితీయాంకము.

సలము 1. ఇల్లు (డాక్టరుగారిది).

[ప్ర: సరోజా కూర్చొని]

సరో:—వ్యాసము పూర్తియైనది. వీలుండిన వచ్చి వినవలయునని కవి గారికి చెప్పిపంపితిని. అతడువచ్చునో? రాడో? చెప్పిపంపుటయే తప్పుగాదలచునేమో కదా?

కవి:—సరోజాభాయిగారూ, నమస్కారము. ఆలస్యమైన యెడల క్షమించెదరుగాక.

సరో:—అయ్యో, మీకు శ్రమనిచ్చితినిని నేను జంకుచుండ మీరు క్షమాపణవేడుటయా? నేను “ప్రేమానుభవమ”ను వ్యాసము వ్రాసితి నండీ.

కవి:—శీర్షికయే మధురముగానున్నది. వ్యాసము తప్పక బాగుండును. మీభాషాగౌరవ మితరస్త్రిలకుండిన, నాంధ్రసారస్వత మొక్క ఘడియలో వృద్ధిపొందదా? మీరు ప్రేమానుభవమని వ్రాసి తిరి కదా? ప్రేమకర్థము తెలిసికొనుట కష్టము! మీరు ప్రబంధము లేవియైన చదివితిరా?

సరో:—చదివితిని. ఒక్కదానిలోనైనను ప్రేమను సరిగావర్ణింపలేదు. రాధికాస్వాంతనమున మాత్రము ప్రేమయందలి యొక్కతరంగమునే ముద్దుపళని చిత్రించినది.

కవి:—పేమవిషయములను వ్రాయుటకు శ్రీలే స్వతంత్రులు. పురుషులు పేమను కామముగా పొరబాటుపడుచుందురు. మీరు మనుచరిత్రలోని ప్రవరాఖ్యునిపాత్రము పరిశీలించితిరా? అందు మీ అభిప్రాయమేమి?

సరో:—పెద్దన ప్రవరాఖ్యుని బాగుగా తెయారుచేయలేదు. వరూధిని వరించి ప్రార్థించి, యాచింప “శ్రీహారీ” యని యోరమో మిడుట రసాభాసముగా నున్నది.

కవి:—నా అభిప్రాయము నదే. మన కిరువురికి భావము లొక్కటిగా నున్నవి.

సరో:—కవిగారూ, మీరు దేశీయవిషయములను గురించికాని, సాంఘికవిషయములనుకాని వ్రాసినట్టులేదే.

కవి:—నా దొకమతము. దేశసేవ వ్రాయుట యందుండిన లాభము లేదు. ఆచరణయందుండవలెను. నే నాచరించుచుంటిని. నేను వ్రాసిన గ్రంథములు భక్తిశృంగార భూయిష్టములుకాని దేశీయ విషయములు తిక్కవ.

సీ. ఖాదీదుకూలముల్ గట్టినయంతనే

దేశాభివృద్ధికి తెరవులేదు

సాంఘికోపన్యాస సరణిమండినయంత

భారతదేశంబు బాగుపడదు

టోపీలుబెట్టుక మాపులనాపిన

స్వాతంత్ర్యములు ముందు సాగబోవు

కారాగ్రహంబులు కోడినయంతనే

శ్రీగాంధీ మంత్రంబు సిద్ధిగాదు

గీ. కేవల ప్రదర్శనంబులచేవలేదు

గేహసంఘపురంబుల సాహసింది

సంస్కరించిన యప్పుడా క్షణమునందె
భరతమాతకు శృంగులల్ బాసిపోవు?

విదుషీమణీ, బాహ్యనటనలచే దేశసేవ లభింపదు. ఆత్మనిగ్రహముచేత పరోపకారములచేత దేశాభివృద్ధికలుగును. కావలసిన పనిచేసిన సరి. నీయట్టి చదువుకొన్నవారు తలపెట్టవలెను. నాదేశము నాయందున్నది. దేశసేవ చేయవలయుననిన, నన్నునే నుద్ధరించుకొనవలెను. అందుకొరకే నా కిచ్చెదనని Probationary Deputy Thahasildar పనికూడావలదంటిని.

సరో:—మీకేమిభాగ్యవంతులు. వుండినది చాలదా? మీమాటలు చాలా అద్భుతముగా నున్నవి. కాసీ.....మీగు.—

కవి:—సరోజాభాయిగారూ, నేనొకవిపరీతవ్యక్తిని లెండు.

సరో:—ఒకమాట, యింతవరకు మీరు మావారికి మిత్రులు. నాకు పరిచితులు. ఇప్పుడి కవితాగోష్ఠినలన పరిచయము స్నేహముగా ఫలించినది. కావున 'గారూ' 'మీరు' అను సంబోధించుట సంగతము. 'సరోజా' యనిన చాలును. ఆధునిక భావముల పూర్వగ్రంథములలో నెచ్చటనైన చూచితిరా?

కవి:—శేషము వెంకటపతి వ్రాసినాడు.

మ. లోకములోన కొందరబలుల్ సతులకదనియింపలేక న
స్తోకమనీష! యన్యపురుషుల్ దమకాంతలనంటకుండ తా
టాకులలోనవ్రాసిరి పరాంగనకూడిన పాపమంచు నా
యాకులపాటుచూచి యిపుడాకుల పాలెనయంగనేటికిక.

ఈభావము ప్రకృతము చెల్లుచున్నది. ఇది కొందరి మూలమంత్రముగా నున్నది.

సరో:—రాజారావు, యీ భావము స్త్రీల పాత్రనత్యభిగ్రహించుట, అనాచారకారిగా నున్నదేమో?

కవి:—వినండి. పంచమవేదంబగు భారతములో శాంతిపర్వమున తిక్కన వ్రాసిన భావము. పరపురుష సంగమంబున పరిహృతయైనట్టి కాంత, మరల రజస్వలయైన శుచియై శుభకార్యాధికారము కలిగియుండునని వచించెను.

సరో:—ఏమిటి? వందనీయమగు భారతమందింట్లు వ్రాయబడినదా? అబ్బ! మనవారిలోనున్న భిన్నాభిప్రాయములు, పరస్పరఖండనలున్నమతి పోగొట్టుచున్నవి. వాళ్ళాత్మ్యలమతము, వింతయైనను సర్వజనాస్లాదకారియై యొకమార్గముననే బోవుచున్నది.

కవి:—సుమతీ, నీవంటివారికి తెలియని విషయ మేముండును?

సరో:—మీకు నాంగ్లకవులలో నిష్ఠులెవరు?

కవి:—నేను కీట్యూ, షెల్లీభక్తుడను. ఆనందోబ్రహ్మయను మత మవలంబించితిని. స్త్రీలసిన నేను చుల్కనగా చూచువాడను. మీ శక్తి సామర్థ్యములను గ్రహించిన తరువాత, నాయందు గౌరవముదయించు చున్నది.

సరో:—నన్ను, నాసహపాత్రీలు రసాస్వాది (Bohemian girl) అనువారలు. నాకెప్పుడు ఆనందం సుఖము కావలి. ప్రపంచము నాటగా దలంతును.

గీ. ఏను స్వేచ్ఛావిహారిణి నేనసంత
భవనకల్యాణ చిత్కళామూర్తి నేను
కిష్టమనుమాట లేదు నిఘంటువండు
భావ సామ్రాజ్యసౌఖ్యసంప్రాప్తి దక్క.

కవి:—అహా, ఏమి నీకవిత్రాసాగల్భ్యము! నీవు నిజముగా నీకవితవలె స్వతంత్రివి. నీవంటివారిస్నేహము కలుగుట నాభాగ్యము. నా జీవితమందు నీవంటి భావనిహారిణిని దర్శించియుండలేదు. దేవుడు

మనన్నే హమున కమరత్వమొసంగుగాక? ఈ జీవితేవనీయాజ్ఞా
బద్ధమనుకొనుము. సరోజా!.....నేను.....ఊ.....
పోద్దుపోయినది. పోయివచ్చెదను సెలవా?

సరో.—ఏదో చెప్పదలచుకొని చాలించితిరే? పూర్తిచేయరూ?

కవి.—ఏమీలేదు. నీ...వాణ్ణియతి నన్ను ముగ్ధుని గావించినది. అం
దులకే భ్రమించితిని. నీభాషావైఖరి యపూర్వము. నీవు నిజ
ముగా నపూర్వవ్యక్తివి. కాని ఈసారస్వతస్వారస్యము మన
శ్రీనివాసరా వానందింపలేడోమో?

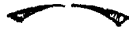
సరో.—అదియొక చిక్కు. వుండనిలెండు. మీరు దర్శనభాగ్యము కలి
గించుచుండవలెను.

కవి.—వితమాట. మీరాహ్వనింపక పోయినను, దినియునకొకతూరి
యైన వచ్చుచుండెదను.

సరో.—నమస్కారము.

నిష్క్రమించెదరు.

తెరవ్రాలును.

ద్వితీయాంకము.

ఫలము 2. సాదశాల (సమావేశము).

[రామారావుగారు, వుపన్యాసవేదికపై]

రామ:—అధ్యక్షా, సాదరులారా,

నేను చెప్పదలచుకొనిన సంగతులన్నియు, నాకంటేముందుపన్యసిందినారు. భారతదేశమున, దత్తమండలము నికృష్టమనియు (absurd) నిందు సాంఘిక దురాచారములు, మత వైపరీత్యములు వృద్ధిబొంది, శాస్త్రములు చైతన్య హీనములై యాచరింపబడుచున్నవి. కడకు కొందరు “Ceded Districts’ mentality” దత్తమండల గుణమనికూడ వాడుచున్నారు shut up. కావునమీరందరు దత్తమండలమును వృద్ధికి తీసికొని రావలయునని ప్రార్థన (Thanks, sitdown.)

కవి:—(లేచి సమస్కరించి)

సభాసదులారా!

నేను చర్చనీయాంశము సంఘసంస్కరణ. ఆదిమోపన్యాసకులు తద్వివిషయమును దెల్లముగ వెల్లడించిరి. సంఘసంస్కరణ వలయుననిన యుపన్యాసములచేగాదు. కాని యీవిషయ మధ్యక్షులవారే మాట్లాడగలరు.

ప్రకృతం పూర్వోపన్యాసకులగు రామారావుగారు వచించిన కొన్నియంశములన్ని నిశేదీకరింప దలంచుకొన్నాను. (come on.)

ముఖ్యముగ “సీడెడ్డిస్ట్రిక్టుస్” ను పదమునకు దత్తమండలమని వాడుటతప్పు. దానికి అనువాద మెరుంగనివారు దోసమారోపించుటయా? (Hear.)

భారతదేశమున జన్మించిన యాత్మగౌరవమును విడనాడి, కొన్ని సీమల దూషించుటయా—దేశభక్తిలక్షణము.

దత్తమండలము నికృష్టమా? చెవులకంటే కొమ్ములు ముందా? కన్నతల్లిగొడ్డాలయ్యెనా? దినమణికంటె దీపమే తేజస్వంతమా? అయ్యా, హిందూజేశచరిత్రయందొ కాధ్యాయ మావరించిన విజయనగరసామ్రాజ్య ప్రాభవము లెక్కడ? చనిననాళ్లుల పెనగుకత్తులు సానబట్టిన కొండలుండు దుర్గములెక్కడ? (Come on that song please) కృష్ణా తుంగభద్రాశీతలశీకరములెక్కడ? గంగాన్నన తుల్యమగు తుంగా పానము సులభముగా దొరుకులెక్కడ? దక్షిణ హిందూదేశమున వజ్రములు దొరుకు స్థలమెక్కడ? సకలసంజీవమూలికోద్దీప్యమగు ద్రోణగిరింద్రమెక్కడ? వేదకాలమునాటినుండి భక్తజనసాక్షాత్కారుండగు శ్రీశైలమల్లకార్జునక్షేత్రమెక్కడ? వైష్ణవసంఘమున కాదిమత మగునహాలబలమెక్కడ? కలియుగసాక్షాత్కారుండగు వెంకటేశ్వరుని వాసమున కాదియెక్కడ? రెడ్డిరాజుల కీర్తియెక్కడ? సహజపాండిత్య పోతనామాత్యకవీంద్రు డెక్కడ? ఆంధ్రకవితాపితామహు డెక్కడ? కల్పనాకవి యెక్కడ? ఆంధ్రనాటకపితామహు డెక్కడ? అయ్యా, సోమనాథేశ్వరుని గంగలో ద్రోసిన తురకలు మాశ్రీశైలేశ్వరు ప్రాకారమైన జేరిచూడగలిగిరా? అట్టి యీపుణ్యభూమిని—విఖ్యాతసీమ—మార్కాయలసీమ నికృష్టమా?

ఏమీ? గుణమెంచితివా? ఆహా! తెలియదుకాబోలు. తెలిసిన సీసీమర్థిజన కల్పతరువు, పాంథుల విశ్రాంతిశాల, యాచకులకు నిధి, విదేశీయులగని, సహనసీమ. దీనిగుణమా? (apology) అయ్యా దాన కర్ణుడగు బుడ్డా వెంగలరెడ్డిని మరచితివా?

అన్నా, కన్నులు తెరవుము. ఏటు కోర్తురుగాని మాటకోరర్కు. పోటి మగటిమిచూపు వీరచైతన్యమున కాకరము, వీరరక్తమత్సుష్ణము గాబారు సీసీమజనుల నలయింపకుము. అయ్యా నీవుచేసినపాపమునకు, కుముద్వృత్తిజలంబుల ప్రోక్షించుకొని మా మార్కాయలసీమ మూర్తిని దలంపుము.

సీ. తుంగభద్రయుక్తష్ట శృంగారలిలల
 క్రమముగా వింజామరములువీవ
 బల్లారిమండల పట్టణసీమలు
 ముత్యాలహారమై మురువుజూప
 ఘనవీరవిలసిత పెనుకొండగుత్తులు
 గురుకుచద్యయముగా గులుగుచుండ
 పరమపుణ్యక్షేత్రమరుణగిరింద్రంబు
 సావర్ణకాంచియై సారుచూప

తే. గీ. శ్రీగిరీశ్వరమందు నాసీనయాచు
 పాదసీమనుదోర్నాల వేదినుంచి
 'కడప' పైయాని వీరశృంగారమూర్తి
 వెలయు మాసీమ—రాయల విజయసీమ!

“Beauty once more” అట్టి మా మాతకు దోషమారోపించువా? తెలియదుకాబోలు. తల్లి విజయరాజ్యలక్ష్మి వేరుగాభావించక యీ రామరావును క్షమించును.

ఒకనాడుకలదు నీప్రకటయశంబులు
 నవఖండమండలి నాన్పుదినము
 ఒకనాడుకలదీవు 'ఓ' యనినంతనే
 వైరివర్గము గుహల్ చేరుదినము
 ఒకనాడుకలదింట సకలధనంబులుం
 రాశీయైనిల్చి పారాడుదినము
 ఒకనాడుకలదతి సుకుమారకవితలీ
 సీమలచేరి వసించుదినము

మరువగాలేము తల్లి సీమాన్యచరిత
 కాలవశమున కొంచెము సోలినాము

బారుచున్నది యత్కుష్టవీరరసము
దివ్యగుణపూత రాయలదేశమాత.

మహాజనులారా! నాకర్తవ్యము ముగిసినది. మీకు నేను మీ
మాతృదేవీ స్వరూపమును చూపించితిని. సెలవు (Cheers).

దేశాః—అయ్యలారా, అమ్మలార, (వుపన్యసించుట కొకనిమిషము
ఁజేయుపొంది.)

నేనొక రిఁజైర్డు వుద్యోగిని. అనేకదేశములు చూచితిని. సం
ఘము—సంస్కరణ—ఈ రెండుపదము లిటీవల జన్మించినవే! వర్ణాశ్రమ
ధర్మములకు లోటులేనంతవరకు సంస్కరణ కవకాశములేదు. సంఘ
మనిన సంస్కరణ యందురు. సంస్కరణ యీకాలపు టంటురోగము
లలో నొకటి. (అధ్యక్షుని ఆజ్ఞపైన గూర్చొనును.)

అధ్యః—స్వామిజీ, క్షమింపుడు.....పొద్దయినది. నన్ను...గొప్ప
చేసినందుకు...నమస్కారములు...జాస్తీ చెప్ప లేను...నాకు
యీవిషయమందంత...పరిచయములేదు...ప్రథమోపన్యాసం
వంటిది...తరువాత...సనాతనమార్గము వంటిది...మీకేది...
సమంజసమో...అదే...అవలంబించుడి...నాకు...సంస్కరణ
అంటే గిట్టదు...రాజా కవికుమార్ వుపన్యాస మద్భుతముగా
నున్నది...సభ చాలింతము.

భరతగీతము పాడెవరు.

తెరబడును.

ద్వితీయాంకము.

స్థలము ౩. వీధి.

[ప్ర: దేశానంద, రామరావు.]

రామ:—ఇవాజీ, మీదేయూరు.

దేశా:—నాది తమిళదేశమున నొకనాటుపురము. సంచారము
పూరూరు తిరుగుచుండును. నాకు సంసార వ్యాసంగములేదు.
జీవితము సిట్టులే గడుపుచుండును.

రామ:—మీకు నేనొక వుద్యోగ మిప్పింతును. నావెంట నుండెదరా?

దేశా:—నాకు వుద్యోగము లక్కరలేదు. వేతనము లవసరములేదు.
నావలన మీకు కాగలగిన సాయముండిన అవశ్యము చేతును.
కానీ తమరిపేరు?

రామ:—నర...కాదు రామారావు.

దేశా:—(నవ్వునాపుకొని) తమ గ్రామము. యిచ్చటచేరి యెన్నిరోజు
లయినది.

రామ:—ఘమారు రెండు సంవత్సరములయినది. నా స్వగ్రామము
చిత్తూరు.

దేశా:—మిమ్ముల బెంగుళూరులో జూచినట్లున్నదే. తమరేమైన
అచ్చట నుంటిరా?

రామ:—(కొంచెము నిధానించి) లేదు. ఏదైన ఒకటి రెండురోజులు
విలాసార్థముగా పోయియుండునేమో? పోసీ మీరు మావెంట
వత్తురా? అన్నపానాదుల నేనే విచారించుకొనెదను.

దేశా:—స్వామీ, నేనొకచోట నుండువాడను కాను. నాతోపని
యుండిన అవశ్య మాచరింతును.

రామ:—సరియే దయ యుంచవలెను. (అని పోవును.)

దేశా:—పాపము నే నీతని రహస్యము తెలిసికొనవలెనని కంకణము
గట్టితినని తెలియదు. ఈశ్వరా,

అనుబంధము.

నిష్క్రమించును.

ద్వితీయాంకము.

స్థలము 4. యిల్లు. (నంజుండరావుగారి గృహము.)

[ప్ర: నంజుండరావు.]

నంజు:—కొంచెము పద్మాయిటురా,

ప్ర: పద్మా.

నంజు:—నీకుమార్తె కమలకు పదునాలుగు సంవత్సరములు మించిపోవు చున్నవే, పెండ్లివిషయమేమైన ఆలోచించితివా?

పద్మా:—నేనేమి ఆలోచించవలెను. అంతయు మీరేకదా నిర్వహించ వలసినది.

ఇంతలో (రాయలవారూ) అనుచు ప్ర: పురోహితుడు.

నంజు:—రండి. స్వామీ, సకాలమునకు వచ్చితిరే. మా కమలా వివాహ విషయమాలోచన చేయుచున్నాము.

పురో:—ఆలోచనయేమి. మీరు కావలయుననిన, వకీలు నారాయణ ధావుగారి కుమారుడు లేడా? సుబ్బయ్యపంతులుగారి కొమారుడు లేడా? యెన్నిసంబంధాలు కావలెనంటె అన్నియున్నాయి. మీరు రజస్వలనంతరవివాహం చేస్తారేమో అని అడుగ జంకుచున్నాము. ఈదినం సాయంత్రాకి కుదురింపనా?

నంజు:—అట్లుకాదు. రజస్వలనంతర వివాహములు చెయ్యటం నా కిష్టములేదు. మాయింటిలో ఆడవాళ్లు పదహారుసంవత్సరములు కాని రజస్వలుకారులేండి. అందును తాత్సారము చేసినాను. కాని, మన రాజారావుకు యిచ్చిన బాగుండునేమో అని ఆలోచన.

పురో:—ఓ బాగుంటుంది. పిల్లకాయ కిర్రవైయిదు సంవత్సరములు ఆస్తి గొప్పది. బుద్ధిమంతుడు కవి. కాని, పెండ్లిచేసికొనడని యింతవరకు వాడుక. అయినా

లేదండీ. కొంచెము త్రోవదప్పినాడా అని నాలనుమానంచెప్ప వద్దుమరీ.

పద్మా:—ఆయన సంగతిచూస్తే అనుమానంగానే యున్నది.

నంజు:—భీ. నాకు తెలుసును. కొంచెంవిలాసంగా వుండటంచేత అనుమానాల కవకాశమయినదేమో కాని, చాలా మంచివాడు. చిన్నతనం, స్థితి, ఆవాటి షోకయినా యుండదూ మరి? తమాషాగా కవికుమార్ అనిపేరు మార్చుకొన్నాడు.

పురో:—కట్నం జాస్తి అడుగుతాడేమో?

నంజు:—ఆతనికి కట్నమంటూనే సరిపడదు. కావలెనంటే నా ఆస్తి యంత యతనిదే, నాకేమికావాలి? ఏకపుత్రి విషయము!

పురో:—బ్రహ్మఘటన యెట్లున్నదో? జాతకం కుదురవద్దూ? జాతకం కుదురకపోతే యివ్వవద్దండీ. నాకు ఆనుభవంజాస్తి. నాకుమార్తెను పుల్లంతుల రామయ్యకుయిస్తే పెండ్లిచేసిన రెండేండ్లకే పైసల్! పాపము అది మూడవ పెండ్లే, ఒకవెయ్యి. శుల్కము కూడా యిచ్చియుండె. తరువాత ఆలోచిస్తే కుజదోషం వుండినదంట.

నంజు:—కాదుస్వామి మూడవ పెండ్లి నానికెచ్చినప్పుడు కుజదోషమేమీ.

పురో:—లేదండీ! కర్మ బుధ్యానుసారిణి అన్నారు. కర్మను జయించటం చాలాకష్టము. జయమేజయకథ విన్నారుకదా! శుకభారత కథకు కారణము.

నంజు:—పోనివ్వండి. జాతకం చూచుకొనుట తర్వాతపని ముందు రాజారావు నాలోచించవలెకదా.

పురో:—వకీలు నారాయణరావుగారి కుమారుడు మీ ఆమ్మాయికి తగినవరుడు. మీరు 'వూ' అంటే నే 'నేమి' అని విచారిస్తాను. మాలన్నగారు మీయింటికి ముఖ్యము మంత్రిపురోహితులు. ఆయన మరణించిన తరువాతనే నావుద్యోగమువూని

నాను. మీయింటిలో ఏమి హవ్యకవ్యాలు జరుగలేదుగా?
అందు కంత మాసాండ్యత్వము పరిచయములేదు. నేను జ్యోతి
ష్కము బాగా చదివినాను. మీకు తెలిసేవుంటుంది?

పద్మా:—స్వాఖి, నాయిష్టము నారాయణరావుకుమారునికి యిచ్చిన
బాగుండునని. ఆయన యిల్లు యెంత బాగకట్టినాడో?

నంజు:—నీకేమి తెలియును? ఆయన యిల్లు ఆయనతోనే చెల్లు. తరు
వాత డుల్లు.

పురో:—ఆలాగే వుంటుంది. ఆయమకేమి తెలుసునులెండ్. చిత్తము.
శుభస్యశీఘ్రం లేకుంటే వ్యాఘ్రమన్నారు. రేపు మాటలాడి
హెచ్చరించి వస్తానులెండి.

నంజు:—రేపు బాగావున్నదా?

పురో:—దినవారనక్షత్రపంచాంగసిద్ధాంతములు బాగా యున్నవిలెండి.
మీరు దయయించవలె. (అనిలేచి) అటులనే యింకొక చోట
కూడ హెచ్చరించి వస్తునా?

నంజు:—సరే. మీరు చెప్పినపని చేసికొనిరండి.

(పురోహితుడు నిష్క్రమించును.)

నంజు:—పద్మా, కమలతో రాజారావు విషయం కొంచెము సూచన
చేసిచూడు. తరువాత ఆలోచనచేస్తా. రాజారావు తగినవాడు.
కొంచెము కాఫీ తే. ఈలోపల నేను చాలా శాంతించినాను.
నాపైనకూడ నాగరికము వ్యాపించినట్లున్నది. ఏదో కాలమహా
త్యము. (కాఫీత్రాగును.)

(తెరవాలును.)

శ్రీ.

క్రొత్త న మూ న్నా

తృ తీ యాం క ము .

స్థలము 1. ఇల్లు (రాజారావు కవికుమారుని గృహము).

[ప్ర: కవి.]

“ఆవిప్రోత్తము వజ్రపంజర నిభంబై నిశ్చలంబైన స
ద్భావం బంగనసాహచర్య గుణసంపర్కంబునన్ లోహమై
గ్రావంబై దృఢదారువై, శరుణవృక్షంబై, ఫలప్రాయమై
పూవై, తన్మృకరందమై, కరగై బో పో నీళ్లకున్ బల్చునై”.

(వైజయంతీ).

ఆళ్వారుకథయే అట్లయిన నాగతియేమి? కాని నే నే స్థితిలో
నున్నాను? నీళ్లకున్ పల్చునై ఆవిరియై యెగిరెపోపోగాలికిన్ మీదటన్
అంటే బాగుండును. కాని గణయతి ప్రాసములు కుదురవే! పోనీ యీ
కాలపు భావకవిత్వ మనుకొందును. ఏల బేల నగుచుంటిని? సహజ
స్నేహభావ విలసితయగు నామెపై నాకేల యీభ్రమ?

స్త్రీలు యెంతటిసాహసులు. ఛీ. హృదయమా, సరోజ సాహ
సింఛెనా? ముగుడ, బేల మాటలాడినంత విపరీతభావములేల?

చెలియలిచూపులన్ మనసుజెప్పక చెప్పెడి మోవి గీటులున్
గులుకులమేనిడాలు నవగుంఠనమే చిరునవ్వు చూచి నన్నెగా
వలచిన దంచు నెంచెదరు పాపము! కాముకు లెంతమాత్రమున్
దలపరు, కామినీ సహజధర్మము నై జనుటంచు నాత్మలో.

నేను కాముకుడనై యిట్లు భావించుచుంటిని. ఆయమ చదువు కొన్నది. కవి, వక్త, రసజ్ఞ. మాటలాడిన యేల విపరీతభావము? నే పొరపాటుబడితిని.

పొరపాటుపడితినా? లేదు. రవిగాంచనిచో కవిగాంచనేకదా. నేను గుర్తెరింగితిని. ఆయమకు నాపైన ప్రేమ కలదు. నన్ను చూచి భ్రమించినది. నాకై విరహతాపము బడుచున్నది. లేకున్న మొదటనుండిన (imposing) ప్రకటభావములు యిపుడేల ప్రీడాన్వితములయ్యె. నన్ను చూచిన ఘంటాపథముగా మాటాడుకాంతధ్వని యేల గద్గదిక పూనుచున్నది? జంకులేని శరీరమున నన్నుచూచిన తొట్టుపాటు గలుగుచున్నదేల? ఏల? ప్రణయము. కామవిలాసము.

అహా! ధన్యుడను నేనేకదా! బాళిని తానె పైబడెడిభామిని బిగ్గకవుంగలించినకాలదె. ఇంద్రభోగపదసౌఖ్యమటన్నను వేరేయున్నదే? అను వాక్యము నాకు సరిపోయినది.

కాని యొకచింత! ఈయక్రమవిధికే ఆయమయొడంబడదు. నా పైగలగార్తవము, గురుబుద్ధి ఆయమను బంధించి, కట్టి, నోట మాటాడకుండచేసి సరియనిపించుకొనును. నాకు బడులుచెప్పదు. కాని అదినాకు పాపముకదా.

పోనీ ప్రవాహములో దుమికితిని. వెనుకకు వచ్చుటకు వీలులేదు ముందుకే సాగవలెను.

ఏమి ఆముఖము, ఆచిరునవ్వు, ఆమందహాసము! నాలో లీనమై పోవుచున్నది. జగమంతయు సరోజామయమే! విశ్వరూపము సరోజా! యెన్నడు నేర్చితివి? నీతో మాటలాడు నిముషమే చాలదా? అబ్బా, యేలకలిగె నీపరిచయము? నేనేల పరిచయము పెంచితిని? పోనీ నా మనసు నేల హరించితివి? తగునా? సుకుమారీ! నీవు సౌందర్యఖనివి, సౌజన్యనిధివి. సీకై సర్వస్వమును పరిత్యజింపనూ-

వలదందువా? ఆమాట వినజాలను. ప్రపంచమున నాకేమి వెలుగు? దివాంధుడ నౌదును.

ఈపాటికి నా లేఖ నీకు చేరియుండునుకదా. దానిని చదివితీవా? అర్థము గ్రహించితివా? గ్రహింపకలవుకాని నాపై కినుక వహించెదవా?

సరోజా! నిన్నాసించుట మిత్రద్రోహము. కాని 'నే' ననువ్యక్తి లేదే. దానిని నీవే గ్రహించితివి. ఏనాడు నీసహజమాధుర్యముగ 'ఏను స్వేచ్ఛావిహారిణి' అంటివో, ఆనాడే 'నే' నను శబ్దము పోయినది. అంతయునీవే. నేను నీలో విక్రమైతిని.

సరసాశ్లేషసుఖాదిప్రాప్తికి సరోజామంత్రరాజంబు న
 క్షురలక్షల్ జపియింతు ప్రేమ మహిమాసంయోగసిద్ధుండనై
 తరుణప్రాయము ధారవోసి రసవిద్యాధ్యానయోగంబునన్ .
 స్మరదేవార్పితమంచు పూర్వపుణ్య ప్రాభవం బోష్పగృణా.

(మానముగానుండ.)

ప్ర: పురోహితుడు.

పురో:—రాజారావుగారూ!

కవి:—ఎవరది? మీరా రండి, కూర్చోండి. నమస్కారములు.

పురో:—దీర్ఘ ఆయుష్యాదిరస్తు. ఏదో మీదర్శనముకై వచ్చితివీ. గుర్తు పట్టినారా? రామయ్యగారి తమ్ముండను. మీతండ్రికి మాఅన్న గారు వనస్పతులు.

కవి:—(నివ్వెరపడి) వనస్పతి యేమిటయ్యూ, బృహస్పతి యనండీ.

పురో:—అదేగా నేననింది. పొరచాటున వినపడిందేమో లెండి. మీకు కన్యాదానము చేయవలెనని యున్నారు. కొందరు మీతో ఆ విషయమై మాటలాడవలెననియున్నా పురోహితుణ్ణిగా! అందు వల్ల వినియోగించినారు.

కవి:—వినియోగించినారా? స్వామిజి! నేను వివాహము చేసికొన దలచుకొనలేదు. ఒకవేళ తలచిన తప్పక మీకు తెలియక చేసికొననులే.

పురో:—చిత్తము. విశ్వావసము అంతమాత్రమువుంటే చాలు. మీరు యవనులు. కాలమాసన్నమగుచున్నది. వివాహము చేసికొనక పోతే లోకులేమో యనుచుదురు. నవరసాలలో సారమైనది సంసారము. దానిఫలమే గృహస్థాశ్రమము. ఎన్నిరోజులు భీష్మీ కరించుకొని బాలచర్యావస్థలో నుంటారు?

కవి:—స్వామి, వైదికులే భాష బాగా మాట్లాడుచున్నారు. శైలి!

పురో:—ఏమనుకొన్నారు. పంచహవ్యములు, పంచకవ్యాలు వర్ణించి దొర్లించాను. భాగవతంలో పురజనోపాఖ్యానమో చేలోపా ఖ్యానమో అర్థము టీకించవలెనంటే నన్నే యీపౌర్వీకులు వాహ్వనిస్తారు.

కవి:—వాహ్వనిస్తారు. ఇది యెక్కడి ప్రయోగమండీ.

పురో:—ఇది తెలియదా. పెండ్లిపత్రికలలో కల్యాణమహోత్సవా హ్వనాపత్రికయని యంటారు. మీరు యింగ్లీషు చదువుకొన్న వారికి తెలుగులో అంతపాండ్యత్వము తక్కువ.

కవి:—స్వామీ! మిమ్ముల నెవరిచ్చటికి పంపినారు.

పురో:—గంగాభాగీరథీసమానులై న సంజుండరావుగారూ.

కవి:—ఆగండి. మీ ప్రయోగములు అతియైనవి. పురుషులకు గంగా భాగీరథీ యేమిటయ్యూ, రాజేశ్రీ అనవలె.

పురో:—రాజారావు! అందుకే యింగ్లీషు చదువుకొన్నవారని మన్ని చేసికొంటిని. గంగ శాశ్వతమైనది. రాజ్యముకాదు. అందుకే ఆలోచించి గంగాభాగీరథీ యని ప్రయోగము చేస్తుని.

కవి:—స్వామీ! నాకు పనులు చాలాయున్నవి. తమరుదయచేయండి. ఈసారి మాట్లాడుదము.

పురో:—చిత్తము. మహామహానివాహవిశ్వర్యంబులన్నీ ప్రాప్తిరస్తు.

తృ తీ యాంకము.

సలము 2. వీధి.

[ప్ర: దేశానంద.]

ఘనతక్ లోకులు పెండ్లిపందిళ్ళులకు కాఫీలకు ధూమపా
ననికాయంబులకు ప్రగల్భములకు పార్టీలకు కోర్టుకు
ఘనతోద్యోగులమెప్పుకు బిరుదుకు నాట్యాలకు మీయెల
క్షనుకు ఖర్చగుద్రవ్య మార్తనమతి గావంగ చేయందగు.

నాజీవితమధ్యమున నింతవరకు అనేక మహిళామండలులను పూ
రూర గట్టించి యున్నాను. బీద బాలురకు వసతులేర్పరిచితిని. నాపిత్రా
ర్జితమంతయు వెచ్చించితిని. పేరుకై పాటుబడలేదు. కాని దేశమునకై
పాటుపడితిని.

ఈరాయలసీమలో నొక మహిళామండలిని స్థాపించవలెను. పుర
బాహ్యముననుండు శ్రీరాముల దేవాలయమును యీ దుస్థితినుండి
తప్పించి కట్టించవలయును. ఈనంజుండరావు గృహముననున్న రహస్య
భేద మొనరించి యాకుటుంబమును కాపాడవలయును. నాజీవితములో
దివ్యజ్ఞాన సమాజకుడైనందుకు సాధ్యమైనంతవని చేయలేక పోయితిని.
ఉపన్యాసము లిచ్చితిని. లాభింపలేకపోతిని. వేదాంత విషయములో
కావలసినంత నేర్చుకొంటిని. ఆత్మార్పణ చేయలేకపోయితిని. బ్రహ్మ
సమాజములో చేరితిని. అదియు తృప్తిగా నుండలేదు. కాంగ్రెసులో
చేరితిని. అచ్చట లెక్కకుందగిన దేశసేవ చేయలేకపోయితిని.

కడకు యీ ఆశ్రమము—సన్యాసమా కాదు.—సాంఘికమా
కాదు. విపరీతాశ్రమము గైకొంటిని. ఇందు ఆసేతుహిమాచలపర్యంత
ముగల సర్వపట్టణముల దర్శించి, అందు నాచేనైనకొలది సేవ భరత
మాతార్పణముగావిడుచుట. ఇది నాకర్తవ్యము. నన్ను యోగియనుడు,

బై రాగియనుడు, Theosophist (థియోసఫిస్ట్) అనుడు. బ్రహ్మసమాజి
యనుడు. Congress man (కాంగ్రెస్ మేన్) యనుడు. యేమైనననుడు.
అన్నియు చూచితిని. తుదకు నాకు నేనే అపూర్వముగా యీ ఆశ్ర
మము కల్పించుకొంటిని. నేను సాధునుగాను; ఆధునికులు నిరసింపరు.
Theosophist (థియోసఫిస్ట్) కాను. హిందువులు నిరసింపరు. బ్రహ్మ
సామాజకుడగాను; సనాతనధర్మములు నిరసింపరు; congress man (కాం
గ్రెస్ మేన్) కాను. Justice party (జస్టిస్ పార్టీ) వారు నిరసింపరు.
ఆత్మార్పణ—లోక సేవ, యీ రెండే ముఖ్యధర్మములు.

ఈ గ్రామమున వకీలు సంజుండరావుగారి పరిచయము గల్గినది.
వారు నా దేశ సేవల కొంచెము వినినట్లున్నది. వారితో నింతకుముందే
మహిళామండలిని గట్టించవలయునని నాయభిలాష నుడివితిని. వారు
దానికొక విధమైన సమ్మతిని చూపిరి. కానిమ్ము. వారిని దర్శింతును.
వారు నన్ను రమ్మనినకాల మగుచున్నది.

అనుబంధము.

సంజు:—స్వామిజీ! మీకై నేనే వచ్చుచుంటిని.

దేశా:—రావుగారూ! తమవంటి వుత్సాహపూరితులు పూరికొక్కరుం
డిన చాలు. తమవంటివారు తలచిన యేకార్యము కొనసాగదు.

సంజు:—మీకొక శుభవార్తను తెలుప నున్నాను. మొన్నటిదినిం
మీతో మాటలాడిన తరువాత దేశానందస్వామి వచ్చినాడని
తెలిపి తమ అభిప్రాయములను తెలిపితిని. వారు చందాలు
కూడా వేసినారు. నెలకొక యిరవై రూపాయలు వసూలు
కానున్నది. దీనితో నొక గృహమును బాడిగెట తీసికొని ప్రకృ
తం జరుపుచుండవచ్చును. తరువాత నాలోచింప వచ్చును.

దేశా:—ఆహా! నాయదృష్టం. నేతలచినకార్యము యింతసులభముగా
నెరవేరుననుకొనలేదు. మీ భార్య పద్మావతమ్మగారు ఆమండ
లికి అధ్యక్షురాలై సమాజమును జరుపవచ్చును.

సంజు:—కానీయండి. 5 రోజులలోపల మనమండలిలో ఆదిమసభ గావింపవచ్చును. నాకేమి పుత్రసంతానము లేదు. కొంతద్రవ్యము నేను శాశ్వత ధనముగా నిచ్చెదను.

దేశా:—వక్కీలుగారూ! ఈసహాయము చాలును. నేను దేనసేవకు నూతనమార్గము పట్టితిని. కాని తమవలె నింత ఆశ్చర్యకరముగా సహాయము చేసినవారు లేరు.

సంజు:—మీరు అనవలసినంత సహాయమేమి? నిన్నటిదినం క్లబ్బులో సందర్భానుసారముగా వాడితిని. అందరు తిథాస్తు అని వప్పు కొనిది. అదియే సంగతి. కాని యీవూరిలో యెవడేమి చెప్పినా దానికి విపరీతార్థములు గల్పించుట అలవాటు కాని యెలానిన్న అందరూ వూరికె వున్నారో తెలియదండీ.

దేశా:—స్వామీ, నానివాసము యిచ్చట మండలిని స్థాపించువరకే. తదనంతరము మరియొకచోటికి చలనము. మీకు రామా రావును తెలియునా?

సంజు:—ఆహా! అతడు Insurance Co., Agent. (ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ యేజంటు) మంచివాడు. ఈవూరిలో అందరికి, కావలసిన వాడండీ. అతడు వచ్చి మూడు సంవత్సరములేయైన అందరిలో మంచి యనిపించుకొన్నాడు. ఈవూరి Amature Association (అమెచ్చూర్ అసోసియేషన్) లో చేరి చాలా బాగా ఆర్జు చేసినాడు. అప్పటినుంచి యీవూరి చదువుకొన్నవారిలో గౌరవం సంపాదించు కొన్నాడు.

దేశా:—అతని స్వగ్రామమేదో?

సంజు:—నాతో చిత్తూరుని తెలిపినాడు. కాని చిత్తూరునుండి నాస్నేహితుడొకడు వచ్చినప్పు డితనిని చూడలేదనియు చిత్తూరు వాస్తవ్యుడుకాడనియు చెప్పెను.

దేశా:—అతనిని మన మహిళామండలికి మేనేజర్ గా వుంచుదమా.

నంజు:—స్వామిజీ! వలదు. వలదు. అతను కొంచెము త్రాగుబోతని నా యనుమానము. ఒకనాడు రాత్రి నాయింటిముందర పోవు చుండగా తెలిసినది. పిలిచితిని—వీలులేక వచ్చెను. అప్పుడు వాసనదాగునా? అప్పటినుండి నాకతనిపైన గౌరవము తగ్గినది. బ్రాహ్మణుడు—మావెలనాటి వాడండీ చీ. త్రాగుటయా?

దేశా:—అటులనా! చూచుటకు చాలా మంచివాడుగా నున్నాడే.

నంజు:—నాకేమో వానియందొకవిధమైన అసూయ. కాని పూరంతా వానిని మెచ్చుకుంటారు. వాని కాలం బాగున్నదండీ. అరవ్వా శ్లతో అరవం. కన్నడంవాశ్లతో కన్నడం అన్నిభాషలు వస్తాయి ఆకుంకకు.

దేశా:—ఈ లోకంలో వృద్ధికినచ్చే వారికి కావలెనండి అన్నిభాషలు.

నంజు:—పోనీయ్యండి. వాని ప్రసంగము మనకెందుకు.

దేశా:—అలా అనకండి. అతని సంగతి నేను తెలిసికొనవలె? దాని వలన మీకును లాభము కలుగును.

నంజు:—అట్లయిన, వాని సంగతి మీరు వానివద్ద జవానుగానుండు సుభాక్షానును విచారించిన తెలుసును.

దేశా:—సరే. మీరు అతనిని మీగృహమునకు రానివ్వకుడు. సంగతులు వేరుగానున్నవి. మీరింతవరకే వానిపైనున్న గౌరవమును వీడితిరని తెలిసికొంటిని. అది శుభము. రేపు వత్తును. మీరు మహిళామండలి విషయము మీ యింటిపనిగా తలచుకొనవలెను.

నంజు:—స్వామిజీ, ఒకమాట యీపూరిలో కొందరు శకునితుల్యులు గలరు. వారిని కొంచెమాశ్రయింపుడు. మీకార్యము తప్పక నెరవేరును.

నిమ్మమిండ్లరు.

తెరవాలును.

తృ తీ యాం క ము .

ఫలము 3. ఇల్లు (డాక్టరుగారి గృహము).

[ప్ర: సరోజాభాయి Gramophone వైన యేలవీతురమ్మ అను ప్లేటుపెట్టి]

ఈశకుంతల విరహము నాకెంత అన్వయించుచున్నది. నామనసులో యేమో కొంచెము కలతగా వున్నది. ఏమో? ఎందుకో? తెలియదు. ఇంతకుముందు సగమువ్రాసిన వ్యాసములు పూర్తిచేయుటకు తోచుటలేదు. అన్నము రుచింపదు. కంటికి నిద్రపట్టదు. ఆతురతగా నున్నది. కర్తవ్యము తెలియకున్నది.

నేనొంటరిగా మదరాసులో నున్నప్పు డొకనాడైనను యిట్టి యవస్థలోలేను. చదువుకాలములోకూడా లేని విపరీతభావములు నాలో జన్మించుచున్నవి. ఇదియంతయు కవికుమారుని స్నేహఫలమే.

ఆతడు నన్ను గౌరవించుచున్నాడు. అతనికి నేననిన చాలా వాత్సల్యత. నాతో మాటలాడునప్పుడు కొంచెము భయముగా నుండేవాడు. ఇప్పుడెంతగా మారినాడు. నిశ్చలంగా సంభాషిస్తాడు. అతని గాంభీర్యము మెచ్చదగినదే. ఇతనివలె భాషాధికారము కనిగినవారిని నేను మదరాసులో నెవ్వరిని చూడలేదు. ఇతని సాహిత్యమే నన్ను ముగ్ధుని గావించినది. నాభర్త శ్రీనివాసరావు మదరాసులో నున్నప్పుడుండిన ప్రగల్భము లప్పుడు నన్ను ఆశ్చర్యము నొందించు చుండెను. కాని కవికుమారునివద్ద శాంతము, మాదుర్యము కలవు. శ్రీనివాసరావు వద్ద నేను భయపడను. కాని కవికుమారునివద్ద భయము కలుగును. అతడు నన్ను జయించినాడు. బదులు వచించుటకు నోరాడదు. కాని అతనినిశ్చలత యద్వితీయము. అనవసరముగా మాట్లాడడు. హాస్యము చేయడు. తగినంత రీతిగా వర్తించుచు, శౌరవము చూపు చున్నాడు.

ఈలోపల అతనిని చూడకుండిన దిక్కు తెలియదు. ఏదో మిష పెట్టి పీలిపించుకొనుచుందును. అతని కవిత్వమునకు తగినరూప మాతని

యందు కలదు. ఈలోపల నన్నాతడు 'సరోజా' యని పిలుచునప్పు డెల్లను నామనసు వికసించును. దేహము పుల్కలారును. అతనిని విడిచి యుండుట కష్టసాధ్యమయినది.

స్త్రీలనిన సరిపడనివాడు. యిప్పుడొక రీతిగానున్నాడు. నాజీని తాధ్యాయమున నతనిస్నేహ మొకవితవృత్తముగా నున్నది. నాకు కవికుమారునికి కొన్నిగుణము లేకీభవించి యుండుటచేత మనసు విభ్రమమై యున్నది.

అతడు యువకుడు. నేను తరుణవయస్కురాలను. మాసంభాషణలు లోకమునకు వింతగానుండవా? లోకమునకై అతనికి దూరముగా నిల్తునా? లోకమున విద్యాప్రాభవము లేనివారగుటచే ప్రతికార్యమును స్త్రీ పురుషులలో విషమంబుగా భావించురు. సాశ్చాత్య దేశమున నిట్టి భాదలులేవు. యువతీ యువకులకు యధేచ్ఛగా విహరించుట కీ భరతదేశమున తావేలేదు. స్త్రీలకు రసజ్ఞత్వము వుండకూడదు కాబోలు.

భ్రమలుదీరెడు నెయ్యంపు పలుకుకంటె
మనసురంజించుచూపుల మనివికంటె
పాళి, 'ఏర' 'పోరా' యను లీలకంటె
తరుణి కిలమీదనేది ముదావహంబు.

మాటలచే, చూపులచే తప్పేమి? పరపురుషుని విద్యకుగాని, సాహసమునకుగాని మెచ్చి, మనసార మాటాడి, నెయ్యము బెంపుట సంసారికి అనుచితమా? ఇందుచే భర్తపై ప్రేమనశించునా? -

భర్తతో భార్యకు కొంచెము బంధము. దినము మాటాడవలసిన భర్తతో శృంగారముగా, పలుకు చూపు కుదురునా? అంతలో చెడిపోవునదేమి? అందు తప్పేమి? భర్తనుత్యజించిన, భర్తకుద్రోహము చేసిన తప్పు. ఇందులో తప్పులేదే.

కవికుమారుడు రసికుడు. కేవలము కామిగాడు. రసికత మనో సంబంధము. కామము శారీరకము. నేను స్వతంత్రను. నేనేలకవికుమారునితో మాటాడరాదు. మా స్నేహము నిజముగా అపూర్వమైనది. ఆతని విగ్రహము నాహృదయమందు నాటియున్నది. అతడు నాయాజ్ఞా బద్ధుడు. నామాట అతనికి తారకము. నేను.....

కాదు నిజముగా అతడు ఆజ్ఞాపించుచున్నాడు. నేను స్వాతంత్ర్యము వీడుకొల్పితిని. అతడు నన్నాడించు చున్నాడు. అతని లేఖ ఆహా! ఎంత గంభీరమై నారికేళపాకముగా నున్నది. అని చదువును.

పంచయమింతయింతయయి పండి ఫలించి వికాసవంతమై
 స్మరణకునిల్చి యీకవికుమారిని చూడ్కుల నాశ్రయింపగా
 కరుణయు కైతయుక చదువుగల్గు స్వతంత్రవు పట్టభద్రు వి
 ట్టరిమురిపొందుచుంట తగునా సరసారికి బంధమున్నదే?

ఏమి? సరసారికి బంధమున్నదే? ఎక్కడిది పాపము నేను బద్ద ననుకొంటివి కాబోలు. నేను సత్యముగ స్వతంత్రను. నాకు బంధములు లేవు. నీక చిరకాలంబున నాస్వతంత్రతచూపి నిన్నానందింప చేసేదను. ఏలకో నేను నీదాననైతిని. నాకై నీవు చింతింపవలయునా? నీకు నేను ఆర్థిని. నీవు నాకు అతిథివి. నాయందు నీవులీనమైతివని యెరుంగుదును. నీవంటి కవీంద్రుని సాంగత్యము సులభ్యమా? నిన్ను తప్పక కేళీవికే మంబుల నోలలాడింపగలను. నా వ్యక్తి నెరుగవు. తలచిన స్వర్గమే భూతలమునందురాదా? మానసికయవస్థకు మేరగలదా? సరోజా సర సత్యమాసించిన నీకు స్వర్గసౌఖ్యముల నాసింపగలవా? ఈ స్నేహము కాదు యీభావము నాలోనుండి నీకును, నీలోనుండి నాకును ప్రవ హించుచున్నది. ఈ స్నేహమే సుఖము. ఇదియే ఆనందము—ఆనందము..... (ఈజి ఛేర్ వైపడుకొని కనులుమూయును.)

ప్ర: శ్రీనివాసరావు.

శ్రీని:—సరోజా! ఈదినమేల చింతాగ్రస్తవై యున్నావు. ఏమి పాపము చేసితిని. నీకీచింతగలిగించుటకు?

సరో:—దిగ్గునలేచి, ఏమియులేదండీ. ఈ నెలనుండి మాతండ్రిగారు
పుత్తరము వ్రాయలేదు.

శ్రీని:—My dear, దీనికా, మనము మీతండ్రిగారివద్దకు పోవుదములే
నీవు చింతపడుట నాకు మహాకష్టము. నీకొక శుభవార్తను
తెలిపెదలే. నీ ప్రండు దేవకి A. S. P. ని పెండ్లి చేసికొనింది.
హిందూపేపరు చదువు?

సరో:—ఏదీ? అని చదివి, నేను పెండ్లిచేసుకొనను అని గట్టిపట్టుపట్టిన
దేవకి మంచిచోటే తలపెట్టినదే.

శ్రీని:—ఇంకొక శుభవార్తకూడా తెలుపుచున్నాను విను. ఈవూరిలో
దేశానందస్వామిగారు ప్లాట్లుచేసిన మహిళామండలికి నిన్ను శ్రేక్రి
టరిగా ఏర్పాటుచేసినారు. నీకు నోటీసువచ్చును. సంతోషించు.

సరో:—ఈ వూరిలో మహిళామండలి— ఇదంత ఆరంభ శూరత్వం
పోనిస్తురూ. ఘండ్సు ఎవరిస్తారు?

శ్రీని:—నంజుండరావు వెయ్యి డొనేట్ చేసాడు. కవి వెయ్యి డొనేట్
చేస్తాడు. ఇంక విరాళాలు జాస్తీ అయినాయి. ముఖ్యంగా
యీవూరి వర్తకులకు దీనిపైన కామిషీపడ్డాది. అందుకే ఇంత
శ్వరలో అనుకూలించింది.

సరో:—మానం.

శ్రీని:—సరోజా, నీవేల మానంగా వున్నావు నీవిలావుండేది నాకిష్టము
లేదు. రా. యిలారా (అని దెగ్గరతీసి) చెక్కిలిని ముద్దిడును.
నీకై నేనేమిచేయను. ఏం కోపమా? లేకపోతే నవ్వుమరి?
అలా భీకరంగా వుండకు?

సరో:—(నవ్వును.) అబ్బా మీరేనండి గలిచారు లెండు.

శ్రీని:—ఆ. యింక భయంలేదు. రా. నీచేతులార కాఫీ వుచ్చుకొనిరా?
త్రాగవలె.

(ఇద్దరూ నిక్కుమింతును.)

తృ తీ యాం క ము .

స్థలము 4. వీధి.

[ప్ర: రామారావు, సుభాక్షాభాక్ష.]

రామ:—అరే సుభాక్ష ఇద్రావ్. నీవొక్కపని చేయవలెరా? నావద్ద ముత్యాలహార మున్నది. అమ్మాలరా?

సుభా:—కైకుజీ? మన అమ్మ వస్తుందంటిరే? ఆయమ వేసుకుంటుంది. కాలం బాగాలేదు. కోళ్ళ కొంటారు?

రామ:—విను. ఇది తప్పక అమ్మవలె. ఈవూరిలో వద్దు. హైదరా బాదులో నమ్మవలె. నిన్ను పంపుతాను.

సుభా:—మాకీ పంపుతారు? బేరం గీరం అచ్చా తెల్యదు మారాజ్.

రామ:—ఇంత పనికిమాలిన వాడవయితే జీత మెలాయివ్యడం? కష్టం ఏమీలేదు. పో.

సుభా:—జీతం ఒకసంవత్సరానికి యివ్వవాలి. సోబుయిస్తే చూస్తాం.

రామ:—ప్లెసిడ్. అంతా యిస్తానులే!

సుభా:—ఈవూరిలో అమ్ముడాం. హైదరాబాదు కెందుకు? పెండ్లాం పిల్లలికి విడ్డిపోవాలి? మాది అమ్ముతాడు. ఏశెట్టి రామయ్య హంకు జోస్తీ!

రామ:—ఇక్కడ అవమానముకదూ? గౌరవంపోతే వస్తుందా? తెల్యని స్థలములో చెయ్యవలె.

సుభా:—క్యా! మావానిపేరు పెట్టుకొంటాడు. తప్పనై. సమయం వస్తే అల్లాబీ అమ్ముతాడ్.

రామ:—సుభాక్ష! నీకు తెలివిలేదు. చెప్పినట్లు వినవలె.

సుభా:—వంటాక్ష. చుక్కె ఘర్ చోడ్కో పోవాలంటే గుండెలు కొట్టుకుంటాయి.

రామ:—నీకు కష్టమునకు తగిన యినామిస్తాను. పని బాగాచెయ్యి?

సుభా:—ఇనాం! ఇనాందియాతో బహుతచ్ఛాకర్తుంలేవ్. ఇంతవరకు మాపనిలో తప్పక్యాహై బోలో? మీరు అచ్చావాలా! మీరు దేనా. మేము ఖానా. సుభాఖానంటే యీవూరిలో నందరికీ ఫసంద్. మ్యాజస్త్రీటుకేపాసు నౌకరికరే. వకీలు నారాయణరావుకా, వీరణ్ణసెట్టికా పూచోమహారాజ్. ఏకీచ్ బాత్.

రామ:—నాకు తెలుసును. నీవు నిన్న మేజిస్త్రీటు దొరవారికి పండ్లు యిచ్చి వచ్చినావాలేదా?

సుభా:—సోబ్ దియా మహారాజ్. వాండ్లు నిన్ను మెచ్చుకొన్నారు. సలాంబోలే.

రామ:—నిన్న జాబులు తెస్తాననిపోతివే? యెందుకురా తీసికొనిరాలేదు లేక తెచ్చి యెక్కడనైన పెట్టినావా?

సుభా:—నైజీ, నిన్న ఆ హారంకాఫేటా పోస్టుమేక నేను మార్కెట్ నుండి యింటికిపోతూవుంటి జాబులున్నాయి తీసికొనిపోఅన్నాడు నేను కాం వుంది యింటికిపోయి జల్దీవచ్చి అడిగితే, బద్మాష్ లేదుబోలే. నేను ఘుసాచే స్తినిమహారాజ్. వాడు తమాషాగా నవ్వుతాడు. పూరికె అంటిని అని చెప్పినాడు.

రామ:—పోనీ నీకు జాబులువచ్చినాయి అని యేవైనా చూపించెనా?

సుభా:—లేదు. చూపలేదు. చుప్పేబోలే.

రామ:—సరే. నీవు బోంచేసినావా? అయితే యిదుగో పది రూపాయలు తీసికో. యీపని యెవరితో చెప్పవద్దు. జాగ్రత. యీ రైలుకే వెళ్లు.

సుభా:—అచ్చా దేఖోమహారాజ్ సలాం. (అనిపోవును.)

రామారావు:—

ఇప్పటికదా స్వస్థుడనైతిని. నేను బెంగుళూరు డెకాయీటీ కేసులో సంపాదించిన సొత్తులన్నియు ఒక్కటొక్కటిగ నన్నియు నమ్మి పేసితిని. ఈ ముత్యాలహారము నేటితోసరి. ఇంక నావద్ద వోరీమాలు

శేషములేదు. నాలుగుసంవత్సరములుగ, భద్రముగా సరిచేసుకొనుచు వచ్చితిని. ఇచ్చట మూడు సం॥రములనుండికాపురం. ఈనందిగ్రామమున నాపూర్వచరిత్ర నెవరు కనుగొన గలుగుదురు. పోలీసువానికి నేననిన అభిమానము. మేజిస్ట్రేటుకా నాసప్లయిలచే కడుపునిండియున్నది. వకీళ్లకు నామాటఅనిన అడ్డులేదు.

చోరత్వముకూడ ఒకవిద్యయే. చతుషస్థి కళలో నొకటి. నే నెంత దరిద్రుడయ్యెను ఎట్టి సౌఖ్యము లనుభవించుచున్నాను. యుక్తి కదా కలియుగ తారకము. ప్రపంచమా! రామారావును గుర్తెరుంగ గలవా?

ఈ గ్రామమున పాపము వకీలు సంజుండరావుగారి సొమ్ము మూడువేల వరకు తిని యున్నాను. రహస్యము తెలిసినదికాని సత్య మెంతవరకోగదా. ఆ యమను బాధించుచున్నాను. ద్రవ్యము లాగు చున్నాను. సంపాదన! ఏటి సంపాదన? ఈకాలమున ధనికులుగా నున్న వారందరు మోసగాండ్రే. ధర్మము నానాటికి మారుచున్నది. ఏదినము ధర్మము నాచరింపనివాడు పాపి. యమధర్మరాజు తన శాస్త్రమును పెనాల్ కోడ్ను మార్చినాడు. యెవడైనా జీవిపోయిన, నీవెన్ని కూసీలు చేసినావు? ఎన్నిచోరీలు చేసినావు అని అడుగును. మొదటి దానికి యస్ అంటే ఫస్టు క్లాస్ బంగ్లా. రెండోదానికంటే మేడయిల్లు. రెండు లేదంటే నరకమునకు పంపును. యేదో పిచ్చిధర్మములను చెప్పి ముక్కుబట్టుకొని మూలకూర్చొనువారిగతి యీలాకముల సేమి? ఎవ రై నపల్కరింతురా? డబాయించి, మోసగించి, టకాయించువారలకు కలివురుషుడు వున్నతపదవి నొసగుచున్నాడు.

నా తెలివితేటలన్నియు నేను యే బియ్యె చదువుటయందు వ్రప యోగించియుండిన, యీపాటికి వుద్యోగములేక అధికారుల యింటి గోడలమధ్యన నీడలలోపడియుండును. నేను యీరీతిగా నుపయోగించి నందులకు నా సౌఖ్యమునకు కొగువనా? నాయోగమునకు కొదువనా?

హిరణ్యకశ్యపుని వాక్యము సత్యం. ఇప్పుడు

సతులక బట్టుటయో? యమాయకుల సంసారంబులకగుల్పుటో?
మతవిధ్వంసము చేయుటో? ధనికులక మ్రగ్గించి యూర్జించుటో?
కృతకస్ఫూర్తిచరించుటో? సుజనులక హింసించి శాసించుటో?
శృతిసంప్రోక్తము నేటిశూరులకుగాదే దర్కవాదంబునక.

కాని కడపటిపన్నగడ యొకటియున్నది. నేను వెలనాటిబ్రాహ్మణుడని వాడుకకదా. ఎటులనైన నంజుండరావు కుమార్తెను వివాహమాడుటకు యత్నింపవలెను. పద్మావతీభాయి నాచేతిలోనున్నది. ఆ యమ అమాయికురాలు. నాలోనున్న రహస్యమునకు భయపడుచున్నది. ఇదియే సమయం. దీనివలన నీమెతో నంజుండరావుకు యభిప్రాయము మారునట్లుచేసి నాకు కమలను వివాహముకు విరింపవలయును. అప్పుడు నాపని సరి.

అదిగో చెప్పిన ప్రకారము పద్మావతీమ్మగారు వచ్చుచున్నది.

రామ:—ఏమమ్మా నీకై యెన్నిపనులు వీడి వచ్చుచుండినను కొంచెమైన గౌరవములేక అతిచుక్కనగా చూచుచున్నావే? నీరహస్యము వెలిబుచ్చవలెను. ఇంక ఆగుటకు వీలులేదు.

పద్మా:—అయ్యా, యిదిగో ఒకయిన్నూరురూపాయలు తీసికొనివచ్చితిని. ఇంక కొంచెమేగా నీకివ్వవలసినది?

రామ:—నేను ద్రవ్యమున కాసించువాడ ననుకొంటివా? వినుము. నీ విచ్చినదంతయు నీకు వెనుక కిచ్చెదను. నేను చెప్పినకార్యము నెరవేర్పవయును. లేనిచో నీసంసారము నీవే పోగొట్టుకొనుకొందువు. తరువాత లాభములేదు.

పద్మా:—ఏమయ్యా, అది నీచకార్యమేదయినా కాదుగదా?

రామ:—ఏమియూ లేదు. నీకుమార్తెను నాకిమ్మని సంజుండరావుకు బోధించి ఒప్పించవలయును.

పద్మా:—అయ్యో, యీపని నాతోనైనదికాదు. మావారికి వేరే అభిప్రాయములున్నవి. వారు వేరేచోట నిశ్చయింప దలచినారు.

రామ:—అటులైన నీగతి నీవే యనుభవింతువు. ఇదిగాక నీసొత్తులతో కూడా హాజరయి అంతయు తెలిపెదను. అప్పుడు నీగతి యే మగునో చూతము.

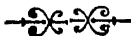
పద్మా:—ఏల? నొక ప్రాణిని హింసింతువు. పోనిమ్ము. నాయెడతప్పేమి? అందు నేజేసిన దోషమేమి? అనుభవింపక తీరదు.

రామ:—(రూపాయలుతీసికొని) లాభములేదు. నీవు వచ్చేళనివారము లోపల యీపనిసవరింపవలెను. లేనిచో...(అనివెడలిపోవును.)

పద్మా:—హా! దైవమా! నీవేగతి.

నిష్క్రమించును.

●వనిక దిగజారును.

క్రొత్త నమూనా

చతుర్థాంకము.

స్థలము 1. ఉద్ధానము.

[ప్ర: కవికుమార్, సరోజా.]

సరో:—ఈదినమేకదా సుదినము. యధేచ్ఛగా నీసాంగత్యము ననుభవించుట కవకాశమైనది!

కవి:—సుకుమారీ, నీకాసుదినము? నాకు సుమీ అద్వైతదినము. నాలేఖకు నీవొసంగినయుత్తరమే నన్ను ధన్యునిగావించినది. నేడు పరమపుణ్యమూర్తి అయితిని.

అదిగో చల్లనిచందమామ మనలక హాస్యంబుగా జూచుచుకొన్న హృదయైక్యం బొనగూర్చుచుండ నదిగో హేలావినోదంబుగా మదిరాక్షి! మలయానిలంబు కవనంబా? స్నేహసల్లాపమా? హృదయాకర్షణయా? రసజ్ఞతయ? నీకేదానిపైయిష్టమో?

సరో:—కవికుమారా! యిచ్చయేనా భాగ్యము.

కామమన్ననో కవులపైకరుకు దనము
 శాంతమన్ననో జవ్వన శత్రువగును
 కలిగె నేకాంత మికమీద కవికుమార
 నిగ్రహంబున కెక్కడి నెఃపుకలదు.

కవి:—విన సరోజా! మనసారగ్రహించితివా యీహృదయమును?

సరో:—రాజా! చాళింపుము నీప్రసంగములు. బహిరంగముగా నాతో
బల్కించుటకు యత్నించుచుంటివా?

కవి:—ఐన బహిరంగముకాక గోప్యముగా పల్కుచుండితివా? తెలిసి
కొనక పోయితిని నీభావముల.

సరో:—తెలిసికొనలేవు. పాపము! ఒక్క బాణమున నన్ను పటాపంచలు
చేసి, నన్ను వశ్యను గావించుకొంటివే!

కవి:—సరోజా! అట్లనకుము. నీవు నావశ్యవుకావు. నీవుస్వతంత్రవు
ఒకరివశ్యవుకావు. నీలో వెలుంగు అఖండమైన స్వతంత్రజ్యోతి.
నితరుల నబలల గావించును. నీవు మార్గదర్శివి. నీకు నేను ఛా
యను....

సరో:—నీకవిత్వము నాయెడ వలదు. ఏల వివాహ మింతవరకు చేసి
కొనకుంటివి?

కవి:—నావివాహప్రశంస నీకెందులకు? నాతీర్మానమిట్టల నుండుటయే
ఏల అట్లడిగితివి?

సరో:—నీకు వివాహము కాకుండిన మనస్నేహమున కంతరాయములు
గల్గునని.

కవి:—నా వివాహమున కర్థములేదు. నేను జీవయాత్ర గడపుటకు
నాకొక్క స్త్రీసహవాసము నక్కరలేదు. ఒక స్త్రీ నాహృదయ
మున ఆక్రమప్రవేశము గావించినది. ఆయమకే అది అర్పించి
యుంటిని. మరల మరల మార్పువాడనుగాను.

సరో:—ఆహా! ఆస్త్రీ పరాంగనయే? నీకేటి సౌఖ్యము కలుగును?
ఆయమ కేమిసౌఖ్యము?

కవి:—పరాంగనయైన, నాహృదయమున చొరదు. హృదయ స్తమైన
తరువాత పరాంగనకాదు. నిజాంగనయే!

సరో:—అటులైన, నీతో సంసారము చేయవలయునా?

కవి:—సరోజా! హృదయార్పణకు బాహ్యసంసారమా గుర్తు. భావ
ములుకావా?

సరో:—పోనిండు. (అని చేతులుబట్టుకొని) ఏల? నాపై యింత భ్రమ?

కవి:—ఏల? తారకలు వెలుగునేల? నదులు ప్రవహించునేల? పుష్పములు సౌరభము వెదజల్లునేల? ఏల సహజము ప్రకృతి?—

సరో:—ఏమీ, యితని వుద్రేకము. కవికుమారా! పురుషుల హృదయములు చంచలములుకదా? కామము నారి సహజము. నీనీ మాటలను కామలోలితచే బల్కుచుంటివి!

కవి:—సరోజ... ఇది కామముగాదు. కామము ప్రేమకు నొక అంగము. నిర్మలప్రేమ—నిశ్చలప్రేమ. ఇట్టి ప్రేమను వేరుగా భావించువా? (అని కరమందుకొనును.)

సరో:—కవికుమారా! కాంతలకు రసికులగు పుగుషుల సాంగత్యమున కంటే లోకము నేదికావలయు? ధనధాన్యములచే, కనకాంబరములచే, అపైశ్చర్యములచే కరుగని కాంతల హృదయము రసికుల సంభాషణచే కరుగుచుండును. కవీ, నాపై నీకుండు ప్రేమ కంటే, నీపైనాకు వేయిమడుగులు కలదు. నేను నీదాననైతిని. వివాహము నాపై యొక భాధ్యతి నిల్వినది. కాని నాహక్కును సడలింపదు. నీతో ఆనందించుట నాహక్కు. నేను నీదానను. మనప్రేమ అసంతమగుగాక!

కవి:—నీవు నాకిప్పుడు ఆనందమయివైతివి. మనసార నిన్ను ప్రేమించి నందులకు ఫలము నేడుగదా. (అని కాగిలింపదలప).

సరో:—రాజా! వలదు, వలదు. ప్రేమ కిదియూ ఫలము? నిలు. నిలు. ప్రేమ.....

కవి:—నీ 'ప్రేమ' యను రెండక్షరములకు నీవు రెండురోజులు చెప్ప గలవు. అనుభవదూరమైన ప్రేమ ప్రేమకాదు. (భుజముపై చేయివేసి) ఇదుగో కవికి, కవిత్వము. (అరచేతినిముద్దుగొనును)

సరో:—రాజా! నీవు మహిళామండలికి వేయి రూప్యము లొసగితివట వింటిని.

కవి:—సరోజా! ఏల ప్రసంగము మరల్చుచుంటివి. నీకిష్టములేనియెడల
శలవా! (అనిలేచును.)

సరో:—‘చెయ్యిపట్టుకొని నిలిపి’ నవ్వుచు ‘కవిత్వము’ నకు గణ నిబం
ధనలున్నవి. కూర్చో, మహిళామండలిని కొంచెము శ్రద్ధగా
చూడవలెను.

కవి:—నాకు నీవు చెప్పవలెనా. నీవెన్నడు శైక్రిటరి వైతివో, ఆనాడే
దాని అభివృద్ధికి కంకణము గట్టుకొంటిని.

సరో:—పోనీ. అచ్చట ‘నా’ ‘నీ’ రెండు తటస్తించెనా?

కవి:—ఈ ప్రపంచమున నీవేది చెసినను, అందు నేనుండక తప్పదు.

సరో:—రాజా! నిన్ను తప్పించుకొనుటకు నాకు మార్గములేదా?

కవి:—ఏల, లేదు. నేను నీలోననేయున్నాను.

సరో:—కవి! ఇదిగో నీకవిత్వమున కవకాశము (అనికొన్నిపుష్పములు
చల్లి) నీకీపుష్పదాన మెంత మనోహరము.

ఈసుమరాజ మివికగ్రహింపుము నాహృదయానురాగ సం
భాసితసారభాన్వితము భావవిహారవిలాససంతతా
భ్యాసివి సంతతంబు ప్రణయంబున దీనిని వాడకుండగా
జేసి స్మరింపగావలయు శ్రీమతియైన సరోజ నెప్పుడుకా.

కవి:—సరోజా ధన్యుడ.....నేను నీ.....

(సరోజా.)

కవి:—ఎవరది? సరోజా!

సరో:—నంజుండరావు కొమార్తె కమల ధర్మిగా నున్నట్లున్నది.

కవి:—ఇప్పుడేల వచ్చినది. మన ప్రేమ కీకమలభంగకారిగానున్నదే.

సరో:—కానిమ్ము. ఎందులకు వచ్చినది.

ప్ర: కమల.

కమ:—సరోజా! నేను మన మండలివారందరికి నీవిచ్చిన నోటీసు అం
దించితిని. కొందరు రేపుదయముననే మీటింగు కావలెనని,

మరునాడు వలదని చెప్పటచే, ఆసంగతి మీకు చెప్పటకై
మాయమ్మ పంపినది.

కవి:—(కమలను చూచును.)

కమ:—(తిలకించి తలవంచును.)

సరో:—అటులనా! కూర్చో చెవుతా.

కవి:—శలవా? (యనిపోవును.)

కమ:—మాయమ్మ రేపే సమావేశము కావలయుననియున్నది. దేశా
నందస్వామి మాయింటిలోనుండి నన్నిప్పుడు పంపినారు.

సరో:—సరే. మండలి విషయమునకే సహాయము చేయుమని రాజా
రావును ప్రార్థించుచుంటిని. అతనితో ఈవిషయమునే మాట్లా
డుచుంటిని. సరే. పోదామురా. సరే. రేపే మీటింగుచేతము.
కమలా నీవివాహము నిశ్చయమైనదా?

కమ:—నాకు తెలియదు.

సరో:—సోదరీ! యింత సిగ్గేల. కనికమూరుని కిచ్చుటకు నిశ్చయించి
నారటగా? పోనీ. మీయమ్మ నడిగి తెలుసుకొందును లెమ్ము.

నిక్కమింతురు.

తెరవాలును.

—శశి—

చతుర్థాంకము.

స్థలము 2. ఇల్లు (శ్రీనివాసరావు గృహము.)

[ప్ర: శ్రీనివాసరావు, సుబ్బన్న.]

శ్రీని:—సుబ్బన్నా, యెక్కడిదిరా యీ చేతిరుమాలా?

సుబ్బ:—మన యింటి వెనుకనుండు తోటలో నుండినది బాబు.

శ్రీని:—అక్కడ యెట్లున్నది? నిన్న సాయంకాలము యెవరు తోటలోనికి పోయినారురా?

సుబ్బ:—నాకు తెల్యదుబాబూ. రాత్రి పది ఘంటలప్పుడు ఆ క...వి గారు. తరువాత కమలమ్మ మన అమ్మయ్యాయ్ బయట వచ్చిరి. అంతేబాబూ నాకు తెల్యదు.

శ్రీని:—కవి యెప్పుడు వచ్చినాడు?

సుబ్బ:—నాకు తెల్యదండీ.

శ్రీని:—సరే. నీవు పో. (పోవును.)

అక్కటా! ఆసించి, యీ చదువుకొనినవాండ్లను చేసికొంటే యీకష్టమా! కష్టపడి బంధువులతో విరోధించి, సాహసించి, యీ సరోజకై నేను పడినపాట్లన్నియు నింతగామారినవా? నాకు ద్రోహము చేసి, నాప్రేమను తెంపి, నన్న విసర్జించి, నాజీవితమును పటాపంచలు చేయ నెంచినదిగా? ఆహా! యిప్పుడేమి చేయవలెను?

చదువుకొనిన బుద్ధిరావలదా? ఈపాడు యింగ్లీషుచదువు వున్న మతిపోగొట్టును. విహారాలు, విలాసాలు కావలెనంటారు. సమకూర్చక పోతే తప్పు. సమకూర్చిన విషమించును.

సరోజ యొక వున్నాది. ఏదో మాట్లాడుకొనుచుండ కూడదా? మహిళామండలి విషయము కాగూడదా? ఆయమకు నాపై ప్రేమ బుక్కిలి. స్వతంత్రిణి గాని స్వైరిణిగాదు. గంభీర కాని కుటిలగాదు. దుర్జయకాని ధుష్టగాదు.

వినును లోకమున నిందపాలగునట్లు చరింపనేల? తప్పని గ్రహింప కూడదా.

నేను కొంచెము స్వతంత్ర మొసగితిని. అది తప్పు నాయందున్నది. నేనిప్పు డీవెంకు తగిన బుద్ధి చెప్పెదను? సరోజా చాలా రోషము కలది. మాటచే గ్రహించుకొనును. ఆయమను నొప్పింపరాదు.

నొప్పించి నేను చేయునదేమి? స్త్రీలహృదయములు చంచలములు. పురుషులను నమ్మరాదు. ఇదిగో హృదయమా! సరోజను నిందించుచున్నావు. తప్పక ఆయమయందు దోషములేదు. కొంచెము మితిమీరి విఫలీత ప్రసంగముల మాటలాడుచుండవచ్చును.

అయిన ఆఫీసురూములో కూర్చొనక తోటలోని కేల పోవలయును...? ఇది యొకతప్పా? కమలకూడా అచ్చటనుండినట్లు సుబ్బన్న చెప్పచున్నాడే? గనుక నా అనుమానము పోగొట్టుచున్నది. ఏమైనా కొంచెము మందలించి చూచెదను. (అని పేపరు చదువుచుండును.)

ప్ర: సరోజ.

సరో:—అబ్బా కాఫీలుముకు సరిగా పేపరుపట్టుకుంటారేమిటి? రండి కాఫీకి!

శ్రీని:—తమరు స్వీకరించండి చాలు!

సరో:—మీకంటే నేను ముందు తీసికొనేదానినైతే మీకు చెప్పకుండానే ముందే తీసికొనియుండును.

శ్రీని:—చాలు. నీధర్మము. నీపాతివ్రత్యము. వెళ్లు.

సరో:—నవ్వుచూ, ఏమి యిదిసం ఒకదమ్మిడికూడా డిస్సెన్సరిలో ఆదాయంలేదాయే? మీరు నామీద మండిపడుచున్నారు.

శ్రీని:—Shut up. (షట్‌అప్) నీమాటలు జాస్తీవున్నాయి. నీవిత కులల పనుకొన లేదు.

సరో:—మండిపడుచు, మీరనుమాటలకు మీకర్థము తెలిసినట్లులేదు. పూరికే అనకండి.

శ్రీని:—ఏమి తెలియనట్లు మాటాడి ఎవడిని మోసగింతువు? యీచేతి
రుమాల టోటలోకి యెట్లు వచ్చినది?

సరో:—(చూచి) ఇది కవికుమారునిది. అతను వేసియుండవచ్చును.

శ్రీని:—సరోజా నీవబద్ధము లాడిననూ, సందర్భము లబద్ధములాడవు.
నీకాతనితో రాత్రి అకాలమువరకూ పనియేమి?

సరో:—అయిన యిదియా మీఅనుమాన కారణము?

శ్రీని:—ఇక మాట్లాడనద్దు. నేటితో సరి. నేను నిన్ను వివాహమాడి
నందులకు నన్ను నేను దూషించుకొనుచున్నాను.

సరో:—(మానము.)

శ్రీని:—నిన్నుచూచి మోసపోయితిని. నీవిట్టి ద్రోహివనుకొనలేదు.

సరో:—ఆగంకి. మీరు వృధా నన్ను మాటలనుట మంచిదిగాదు.
మీకు నిదానములేదు. నాపైన నమ్మకము లేదు. మీతోఁదరకు
మీరే పశ్చాత్తాపపడుదురు. పదిరోజుల లోపల నీయనుమాన
నివృత్తి చేసెనను. లేనిచో నాప్రాణములనే విసర్జించెదను.

(పోవును.)

శ్రీని:—నేను తొందరపడితిని. ఈయమ తన సహజగాంభీర్యము నిట్టి
యవస్థలోకూడా నదలదే? ఆస్వతింత్రశక్తి నశించదే? ఇప్పటికి
నన్నే చీవాట్లుబెట్టినది. ఇది నిర్దోషి. సత్యము. కాని భర్త
హృదయ మంత సులభముగా తృప్తిపడును. నేను యీమాట
అనకనే పరిశీలించి యుండవలసినది. అప్పుడు తెలిసికొనిన తరు
వాత ఇట్లో, అట్లో ఆలోచింపవలెను. కాని, త్వరపడి సరోజ
హృదయము నొప్పి గలిగించితిని. కాని ఆవేశము పట్టలేక పోయి
తిని. ఏమో అడిగితిని. ఎంత వెట్టిని ఈ యనుమానపిశాచమేల
దాపరించినది? మరచిపోయెదను. (సిగరేటు కాల్చును.)

తె:బడును.

చతుర్థాంకము.

స్థలము 3. బాహ్య ప్రదేశము.

[ప్ర: సరోజా.]

అక్కటా! హృదయమా! ఏల పగిలిపోవు—? కులటయని నా భర్తతో అనిపించుకొంటివే! ఎంతమాట! సాధువు! నామాటలకు యెదురాడడు! అట్టి నాభర్త సన్నీమాటయనుటకు తనమనసెంత నొప్పి పడియెనోగదా. నన్ననినమాటకు నాకు కలుగునొప్పికంటే, అతని మనసున నొప్పి కలిగియుండవలెను. అక్కటా! భర్తమనసు నొప్పించుట భార్యకు ధర్మమా?

ఇదంతయు ఆకవికుమారుని మాహాత్మ్యమేకదా! నేను అవకాశ మియ్యనిది అతినేమిచేయును! అబ్బా! యీపిచ్చి. యీకవిత్యముపిచ్చి నాకేల? ఇందరు యింగ్లీషు చదువుకొనినవా రున్నారే? వారికిలేనిపిచ్చి నాకేల? కలిగిన నేనేల యింత శ్రద్ధగా బూనితిని? నేనేల ఆకవికుమారునికేల చూపవలెను? చూపినను మాప్రసంగములు అధిక ప్రసంగములుగా మ్హారనేల? అతనికి నాపై యేల యీప్రేమ కలుగవలయును? నేను దానిని ఖండింపక లేనిపోని యీనవీనపద్ధతిచే నేల సమర్థించుకొంటిని? యీనవీనపద్ధతి—నవీనానంద మెట్లు మారినది? కడకు నాపై నాభర్త యనుమానించు చున్నాడే!

రామచంద్రా! యేల బేలనైతిని. నేను భారతదేశమునందుండియు యిచ్చటి సాంప్రదాయములను మరచి పాశ్చాత్యవిద్యా ప్రాభవముచే వింత్రోవలబట్టి వింతభావములను గల్పించుకొని, లోకహాస్యమునకు ఆధారమైతినా?

ఈదేశముననున్న సాధ్యమణులకంటే నాకెక్కువనిద్య కలదా? పూరికే బ్రమసి మిట్టిపడి, పిచ్చి ఆలోచనలపాలయి నాకే నేను ముప్పు తెచ్చుకొనుచుంటిని. ఇంచెవరిది తప్ప?

హృదయమా! నీవుభర్తకు ద్రోహము తలచితివా—? లేదే! అట్టిసీపై యేలనింద? అక్కటా! నాకు కవికుమారునిపైగల స్నేహము. అది అతని రసజ్ఞతకు మెప్పు. అభినందనము కొంచెము పెరిగినను అది ప్రేమగా పరిణమింపలేదే? నేను పాశ్చాత్యరీతిగా మాటలచే కొంత సరసముగా ప్రొద్దువుచ్చుకొందుననుకొనిన నాతీర్మానము తప్ప.

స్త్రీలు పురుషులు కలిసిన— ఏకాంతముగ నున్నప్పుడు ఇంతవరకు పరిచయము—ఇంతవరకు స్నేహము—ఇంతవరకు ప్రేమ అను విభజన పొరపాటు. ఎంతస్నేహముగా కలిసి యెంతస్నేహముగా నుండమనుకొనిన అది హద్దుమీరును. మీడినదని వీరికి తెలియదు. ప్రేమాహములో పడినరీతిగా యిదమిత్రమని తెలియుట అసాధ్యము. పాశ్చాత్యులవిధి— వాదించుటకు బాగుండును. అనుభవములో రసాభాసముగా నుండును. ఏకాంతమున పరిచయము స్నేహమై, స్నేహమే మోహమై అన్ని క్షణములో మారిపోగలవు. నాయభిప్రాయము పొరపాటు.

అందుకే మనవారు ఏకాంతమువలదనినారు. పోసీ లోకుల మాట జ్ఞప్తికివచ్చినదా? దేశకాలముల దలంపక నావున్నాదభావములతో పరుగెత్తుట చేతనే యీయవస్థ నాకు కలిగినది.

ఇందు మునిగినదేమి? ఇప్పటికైన తెలుసుకొంటిని. ముందంజ వేయకముందే మొదటికిమోసము కానున్నది. ఇది మంచిదియే.

నా కెవరేమనిననేమి? నామనసు నిష్కళంకమైనది. నాయందు తప్ప లేకపోయిన నాకది ఆనందము. నాకు నేను సత్యముగ ధర్మముగ చరించిన తప్ప లేదు.

కవికుమారుడు నాకు మోస మొనరించెనా? పాప మొకని నేలయనవలెను? అతనికి 'సరోజా' యనుమంటిని. ప్రబంధములలోని శృంగార విషయము లడిగితిని. లేఖకు బదులువ్రాసి యేకాంతముగా మాటలాడితిని. వీటినిన్నిటిని చూచి, యివి ప్రేమలక్షణము లనుకొని యుండును.

నేను కవికుమారుడు ఏకాంతముగా మాటలాడుటచూచి లోకులును, చేతిరుమాలనుచూచి భర్తయును, ప్రేమానుబంధ మనుకొనుచున్నారు. ఇందరిని మోసగించితిని. కడకు నేనే మోసగించుకొనుచుంటిని.

నేను తలచునట్లు పాశ్చాత్యవిధిగా తలచు వారొకరును లేరే! అందరునూ విపరీతార్థమే తీయుచున్నారే!

ఇంతకును 'చేతిరుమాల' ఇది నాచర్యలలో మార్పు గలిగించుచున్నది. ఈచేతిరుమాల నాభర్తకు దొరికి నన్ననుమానింపకున్న నేను నానవీనానందమున వుప్పొంగి కడకు నన్ను మోసగించుకొని కవికుమారుని ప్రేమలలోచిక్కి బంధింపబడి, అవస్థపడుచుండి, లోకము వ్రేలిచూపులకు నిల్వమై యుండును.

దైవమా! ప్రథమచుంబనము దంతభగ్నుము. బాగుగనైనది. నేను సనాతన ధర్మావలంబిని అని తలచుకొనుచుందునే! యిట్టి విపరీతము లేలచేసితిని? 'కమలా' ఆహా! యెట్టి తరుణమున సాక్షాత్కరించి నది. లేనిచో నిరువురు మగ్గులమై ప్రవాహమున కెక్కడికిపోయి యుండుమోకదా!

ఇప్పటికి బుద్ధి వచ్చినది. కనులార చూచితిని. నవలలో చదివి, నాయకీ నాయకులరీతిగా వర్తింపదలచుట పట్టి పిచ్చి. ఆగ్రంధకర్తలు నావంటివారిని మోసగించుటకే వ్రాసియున్నారు. చదువు మెదడుకు, సత్యపు మెదడుకు చాలా భేదమున్నది. చదివి చదివినట్లు నటింపవలె ననుకొని ప్రపంచానుభవము లేక కాలుజారిపడువా రెందరో కలరు.

నా స్వతంత్రము— నా బి...య్యె—నా కవిత—నా తెలివి తేటలు—నాభర్తను నమ్మింపగలిగినవా? భర్తప్రేమయుండిన యివన్నియు లెక్కమీద సున్నలెక్కినట్లుండును. అది లేనిచో యివన్నియు నిరర్థకములు.

ఇక నాగుణములకు కొన్నిటికిని స్వస్తి చెప్పెదను. సాధారణముగ గృహిణివలెనుండి యీజోకులను సాగనంపెదను. మాయింటిలో నున్న వంటవానికిని, నాతుంటరి మాటలకును స్వస్తి చెప్పెదను. నా బాహిమియక గుణములకు స్వస్తి చెప్పెదను.

నాభర్తకు నేను వేరుగా రుజువుచేయుట అనవసరము. నాగుణములచూచి అతనే మార్పుకొన గలడు. అతనికి నామార్పుతో సహాయభిప్రాయము మారును.

కడకు నాతగ్గడికి వేరూరూప్యములు ఖర్చుపెట్టించి, నాయవ్వనమును నిరర్థకముగా కొంతకాలము చేసి చదివినందుకు నేర్పుకొనిన ఫలమిది! మాభావములు వితండములై ప్రపంచ విరుద్ధములై హాస్యాస్పదముగా పరిణమించుచున్నవి. అక్కడ, ఆభావములచూచి మెచ్చి తలయూచువారే ఇక్కడ ఏవగించు కొనుచున్నారే! గనుక బుద్ధి వచ్చినది.

అయితే కవికుమారునికి నాకుగల స్నేహమింతటితో అంతరింపవలసినదేనా? అది ప్రపంచములో నిరసింప వలసినదేనా? ఆ ప్రేమకు సనాతనధర్మమున తావులేదా? ఏల సోదరునిగా భావింప కూడదు? ఆ! మారినది. కవితాగర్భమున నిరువురు జన్మించిరి అనుకొందును. అతడు కవికుమారుడు. నేను కవికుమారిని. మాప్రేమ సోదరప్రేమగా వృద్ధిబొందును గాక.

నాభర్త యనుమానము తీర్చవలదా? ఎప్పుడు కవికుమారునిపై ప్రేమ సోదరప్రేమయగునో అప్పుడే నాభర్త అనుమానమునకు ప్రాణములేదు. నాకు దోషములేదు.

ప్రకృతము నేను యీనవీనరీతిని వీడి మారిపోయితిని. నన్ను చూచువారికి నేను యింగ్లీషు చదువుకొనినదానివలె నగుపించకుండును. నాచదువు, నాజోకులకుగాను నాకు తెలివి ప్రపంచజ్ఞాన మొసగుట కుపయోగింతును. బుద్ధి వచ్చినది. నిష్క్రమించును.

చతుర్థాంకము.

సలము 4. మహిళామండలి.

[ప్ర: పద్మావతి, దేశానంద.]

పద్మా:—స్వామీ! యీ దేశమున అన్యజాతివివాహములు దోషపూరితములా?

దేశా:—అన్యజాతి వివాహములు అనులోమ వివాహములు శాస్త్రీయములే. యీచర్చ తమకేల?

పద్మా:—అడుగుచుంటిని. తనకంటే హీనజాతి స్త్రీని వివాహమాడిన బ్రాహ్మణునకగు ప్రాయశ్చిత్తమేది?

దేశా:—ప్రాయశ్చిత్తమే లేదు. అందు తప్పేమి? హీనజాతి స్త్రీయని యితరులకు తెలిసిన ధనవంతుడైన ప్రాయశ్చిత్త వందురు. లేనిచో వెలి పెనుదురు. శాస్త్రములనుండి యని ధనాశాపూరితులగు పౌరోహితుల యుక్తులు. బెంగుళూరు కందుకూరు రామయ్యగారి కుమార్తెవగు నీకు యీ అనుమానము లేల?

పద్మా:—కాదండీ? నేను కంటోనుమెంటులోనున్న వాణాల సుబ్బయ్యగారి కుమార్తెను.

దేశా:—అందుకే వట్టిభాంతనై రామారావుచుట్టు తిరుగుచూ ద్రవ్యము ఖర్చు బెట్టుచున్నావు.

పద్మా:—స్వామీ—ఏమి?

దేశా:—అమ్మా! కూర్చోవము. నాకంతయు తెలియును. నీవు రామయ్యగారి కుమార్తెవు. నీకు బాల్యముననే తలిదండ్రులు చనిపోవడంచేత సుబ్బయ్య పెంచుచూపచ్చినాడు. సుబ్బయ్యగారు నిన్ను నంజుండరావుగారికి యిచ్చి పెండ్లిచేసిన తరువాత బీదవ్వాడై యొకపిల్లనుబెంచి గౌరీబిదనూరు సుబ్బారావుకిచ్చినాడు. ఆయమి దాసీపుత్రిక. ఆయమకు సంబంధించిన జాబును నీకు

చదివి ఆ రామారావు ద్రవ్యము నపహరించుచున్నాడు. మీ మేనత్త, వాణాల సుబ్బయ్యకు వ్రాసిన జాబులుకూడా తెప్పించి యుంచినాను.

పద్మా:—ఆశ్చర్యముగా నున్నదే? స్వామి ఎందు కింత శ్రమ తీసి కొన్నాడు? మీకీ జాబు లెట్లు దొరికినవి?

దేశా:—అమ్మాయి! మొదట నేను బెంగుళూరులో కంట్రోలమెంటులో గుమాస్తాగా యుంటిని. ఇక్కడ నెల క్రిందట మీరు రానుల దేవాలయమువద్ద రామారావుకు హారము యిచ్చి నప్పటినుండి యీ సమస్యను తీర్చవలయు ననుకొని యుంటిని. నిన్నటిదినం నాకు జాబులుకూడా చెరినవి. నీకేమి భయము వలదు. అన్నిటిని నేను సవరింతును.

పద్మా:—స్వామి! యీజాబుల నమ్మువారెవరు? వాడు అందరికి కావలసినవాడుగా నున్నాడు. వాని మాట కొందరయినా నమ్ముదురా? నాకుమార్తెకు వివాహ మెట్లగునాయని చింత. వానిని యెటులయినా యీవూరినుండి తొలగదీసిన చాలును.

దేశా:—అమ్మా! భయపడవలదు. యీవూరినుండి తొలగించి కారాగృహమునకే పంపెదను. వాని పూర్వచరిత్ర నీవెరుగవు?

పద్మా:—వాడు నన్ను నాకుమార్తె నిప్పించుమని అడిగినాడు స్వామి!

దేశా:—తెలుసును. మీరూరకుండుడు. మీమనస్సున చింతపడవలదు. మీకుమార్తెను మీభర్త కవికుమారున కీయదలంచినాడు.

పద్మా:—స్వామి! యీవిషయ మెప్పరికిని తెలుపవలదు. కాలమెట్లున్నదో?

తెరవాలును.

క్రొత్త నమూనా

పంచమాంకము.

స్థలము 1. వీధి.

ప్ర: దేశానంద, సుభాక్షాక్షా.

దేశా:—సుభాక్షాక్షా, ఎదిగో నిన్న మామండలిలో నీళ్లు చల్లినం దుకు రూపాయి.

సుభా:—సలాం. మాఅయ్యకు యెంత బడా కాం చేసిన యివ్వడుజీ? యెప్పుడు సొమ్ము డబ్బా వుంటుంది. ఇచ్చేవాడూ నై.

దేశా:—మొన్న యెందుకు హైదారాబాద్ పోయినావు? నీపనా? మీఅయ్యపనా?

సుభా:—మాకీ యేంపని వుంటాది? అయ్యచెప్పినాడు.

దేశా:—పోనీ. యేమిపనిచేసి వచ్చినావు?

సుభా:—అయినా నైబోల్నా. ఆయన వద్దూ చెప్పినాడు. రహస్యం వుంచకపోతే ఏమీధర్మం మహారాజ్.

దేశా:—పోనీ. యెవరికి అమ్మితివి?

సుభా:—ఏమి అమ్మడం? మాకీ కూచ్చీ తెల్యదుజీ. (నవ్వును.)

దేశా:—దాచవద్దు. అది ముత్యాలహారము. నీవు అమ్మివచ్చినావు. చెప్పకపోతే నిన్ను పోలీసువారికి పట్టిస్తాను. జాగ్రత.

సుభా:—మీకీ తెల్సింది. బడాచోర్ కైసామాలుం నాయంటీ మే చెప్పలేదు బా.

దేశా:—అది దొంగసాత్తు.

సుభా:—అరే అల్లా! నాకు తెల్యదుజీ. మైఅమ్మింది నిజం. యెట్లయినా నిజంచెప్పి తప్పించుకోవలె. నైజాం యెకాంబర్ చెట్టికి దియా దోసాకూ. కేసు హమాల్ పాసు నకో మహారాజ్.

దేశా:—నీవంతయు పోలీసు ఇన్ స్పెక్టరుగాడికి చెప్పవలె? లేకపోతే నీపై న కేసు పెట్టుతారు. జాగ్రత.

సుభా:—అప్పాకుమీ చెప్తా కేసు తప్పించు. మారావుకి కైసా చోర్ మాల ఆయా?

దేశా:—వాడే దొంగ. పోలీసునుండి తప్పించుకోవలయునని యిక్కడ చేరినాడు.

సుభా:—నేను అనుకున్నా. వాన్ని బలేయక్తి. రహస్యంబీరతా, క్యాకీ బెళ్లా, క్యాకాంబీ దివానా కాంకర్తా. నైతో అంతడబ్బు యేజంటుకీ కైసా ఆతా.

దేశా:—నీవు యిదిసం రామారావువద్దకు పోకూడదు? అతనిని రేపు పోలీసువారు పట్టుకునేట్టు చేస్తాను.

సుభా:—అల్లా. నాకు తప్పించు మీదిగులాం. బచ్చేవాలాహై మేర్బానిఖరో మహారాజ్.

దేశా:—ఏమీ భయములేదు.

సుభా:—మహారాజ్, వాన్ని బెజవాడమే ఏకోజో స్తిస్తా వాడుబీ ఐసా రతాదేఖో మైబోల్లు.

దేశా:—నీవు పోలీసువాండ్లతో అంతచెప్ప. లేకపోతే చెడిపోతావు.

సుభా:—అచ్చా. ఎంతపని అయింది బే. మావాడు వాన్నిందపని చేసే దేమి. బడాదొంగహై. యిది తప్పించుకుంటే చాలు. మహా హదుష్టం అనుకుంటాను. సలాంజీ.

పంచమాంకము.

స్థలము 2. ఇల్లు (రామారావు గృహము.)

(ప్ర: రామారావు.)

(పడకపైనుండి బ్రాంచీ కొంచెము త్రాగుచు.)

ఆహా! నా నాటకమున యీ బ్రాంచీయే ముఖ్యపాత్ర. దీనివలననే పోలీసువారిని జయించితిని. దీనివలననే చోరీ చేసితిని. దీనివలనే కూసీలు చేసితిని. దీనివలననే నాకష్టములు మరచి దేవేంద్రునివలె సుఖపడుచుంటిని. దీనివలననే కొందరు భయపడుచున్నారు. ఆహా! బ్రాంచీ రాజమా! నిన్ను తెలియనివారు లోకమున తుచ్చులు. నీలోనున్న సత్వము గ్రహించిరా! నిన్ను విడువరు. విశ్వర్యవంతునికి ముఖ్యము. దొంగలకు అంజనము. కష్టజీవికి ఆపు. అట్టి నిన్ను దేవుడేల నదులవలె ప్రవహింపచేయడు? పండ్రెండు సంవత్సరముల కొకతూరియైన వుష్కరమువలెనైన రాకూడదా?

దండకము. ❀

శ్రీమన్మహాబ్రాందిసీసా సదభ్యాసభాసా మహాసత్వకారీ మహా యోగకారీ మహామాయకారీ ప్రపంచాధికారీ సదానందరూపా ప్రతాప ప్రదీపా మహాకష్ట ఘోరాట వీవహ్నికీలా సుధీలోకశూలా విదేశ ప్రభూతా స్వదేశ ప్రభూతా మున్ను మారేవతీకాంతుడెల్లప్పుడుక నిన్ను సేవించిగాదే జయించెక ప్రలాంబాది క్రూరాసురవ్రాతముక మొన్న మొన్నక మహాకాళిదాసుండు నీసేవగావించి గాదేరసోత్కృష్టమాకై తలకెప్పి యీనాటికిక గూడ విద్వద్వరేణ్యోత్తమాంగంబులక భేషు భేషంచు త్రిప్పింపడే, శ్రీమహాదేవికిక ప్రాణతుల్యంబుతై కీర్తియూర్జింపవా, వైనువై బ్రాందివై లిక్కరై పెక్కునామంబులక దేశదేశంబులక గూపరూపంబులక వ్యాప్తికికవచ్చి శ్రీవిష్ణువుకమీరవా పెద్ద పెద్దక్షురాలకభలే చిత్రచిత్రాలతోగోడపై, బస్సుపై కారుపై దానిపై

దీనిపై నాడును నేడును మంచి అడ్డవర్తయి స్మెంటు బొందవా వున్న
 తోద్యోగులకేరవా నేటివ్యాపనకు షోకుకు నీవు మానేజరేకావ
 ప్రఖ్యాతికిరావ యింతేల నీమంత్రుడా భంగి, నీనేస్తు సిగ్రేటు, నీ
 పూను పుక్కా భవద్దాస దాసీలు భోగాంగనలచుట్టు నేవించు
 చుండంగ మధ్యే మహారాజరీవి విరాజిల్లు నీమూర్తి దర్శించినక
 నిన్ను ధ్యానించినక నీదు సాన్నిధ్యము బొందినక నీసుగంధంబు
 ఘ్రాణించినక నిన్ను ఆవాహితుంజేసి యైక్యానుసంధానము జేసినక
 వేరె కైవల్యముంగలునే వేరె స్వర్గంబు చూపట్టునే వేరె వైకుంఠమేదీ
 మరేలోకమేదీ భవత్సేవచేకానిదేదీ, భవద్దివ్యమూర్తికభవత్ప్రస్తు
 త్రిక కనంబోని వాడెట్టివాడైన నీచాతినీచుండుగా మారడే రోజుకో
 సారి దర్శించినక చాలదే కష్టముల్ కూలవే కేసులున్నిల్చునే తేరి
 చూడంగ పోలీసువారుండురే భక్తుడకగావవే నన్ను రక్షింపవే బ్రాంది
 రాజా, మహాపానరాజా, నమస్తే నమస్తే నమః. (బ్రాందిత్రాగును.)

ఆ! యాదినము శుక్రవారము. రేపు పద్మావతమ్మగారు తన
 కుమార్తె విషయమై చెప్పటకుగడవు. నేను యేదోరహస్యముగల్పించి
 నా తెలివితేట లుపయోగించి ద్రవ్యము లాగటమేకాక, పెండ్లికికూడా
 ఒకయెత్తు యెత్తినాను. తప్పక గెలిచెదను. అప్పుడు నంజుండరావుకు
 అల్లుడనై, యీవూరిలో గొప్పవాడగుదును. కొంచెము టిక్కుమంటే
 నంజుండరావుగతి పైకి. అప్పుడు ఆ ఆస్తియంతయు నాదేలయి నేను
 ధనవంతుడగుదును. ఏదీ! (అని బ్రాందీ త్రాగుచు) నావంటి ధన్యాత్ము
 డిల గలడే? అదృష్టము నన్నచూచి బెదరి దూరముగా పోవుచుండ
 వెంట్రుకలుబట్టుకొని వద్దకులాగి వెంట యీడ్చుకొని వచ్చుచున్నాను.

ప్ర: నరసింగరావు, దేశానంద.

నర:—రామారావు.

రామ:—కం ఆక నమస్కారం. రండీ కూర్చొండి. (స్వ) అరే! ఏదో
 తంటాబాబతుగావుండే. (ప్ర) ఏమిలా దయ కలిగింది.

నర:—మీవలన మాకు కీర్తిగలుగు కాలమువచ్చినది. అందుకు దర్శనమునకై వచ్చితిని.

రామ:—కీర్తియా? ఏమి ఆశ్చర్యము.

నర:—బెంగుభూరు బ్యాంకి డెకాయిటీ కేసులోనున్న నరహరికై వచ్చినాను.

రామ:—అతను మాయింటలేడే. లోపలికి వెళ్లి వచ్చెదను. క్షణమాగండి?

నర:—ఇచ్చటినుండి కదలకూడదు.

రామ:—(పరుపుపై వంగి వెతుకులాడును.)

నర:—Hold up. (హోలాల్లు అప్) లేదా! తల యెగిరిపోవును.

రామ:—నరసింగరావు! నాయిల్లు నాటకరంగ మనుకొంటివా? ఏమి ఆటలాడించుచున్నావు.

నర:—నీవు హైదరాబాదులో చోరీమాలు అమ్మినది తెలుసును.

రామ:—ఈస్వాములవారి మాటలు వింటిరేమోకదా!

నర:—నీవు నంజుడరావుగారి భార్యతో తీసికొనిన సంగతి తెలిసినది.

రామ:—(వికటంగా) ఆసుభాఖాఖా మాటలువిని చెడిపోవుచున్నావు నాతలకంటే ముందు నీతల చెడియున్నది. జాగ్రత మావంటి పెద్దమనుష్యులను అవమానముచేసిన సీగతియేమగునోజాగ్రత!

నర:—నరహరి! రా ప్లేషనుకు నడచు. నీకు బెంగుభూరినుండి వచ్చిన వుత్తరములుకూడా దొరికినవి.

రామ:—అరే! దుర్మార్గా! యింతవరకు నన్ను తేరచూచు మగవారు కలుగలేదు. ప్లేజ్జపై ఆడుదానివేషమువేయు నీవే నన్ను పట్టు

కొనగలవా? నీవీగృహము చేరుటకుముందే కడసారి నీభార్యను చూచి వచ్చితివా? లేదా. పాపము నీవు పిల్లలు కలవాడవు. వెడలిపోమ్ము. నరహరి నామొదటిపేరు. కూనీలు చేసిన తరువాత నాకు నామిత్రులిడిన ముద్దుపేరు. 'నరహరి' యనిన అర్థమాయెనా? నీగతి యేమగునో భద్రము. (అని రివ్వన ఇకొస్సె కరుగారిమీచి కెగురును.)

నర:—(పిస్తోలు గురికెట్టును.)

రామ:—(నిశ్చేష్టితుడై)

నర:—కానిష్టేబిల్ వీనికి బేడీలు వెయ్యి. (బేడీలు వేసెదరు.)

నిష్కమింతును.

పంచమాంకము.

స్థలము ౩. ఇల్లు (శ్రీనివాసరావు గృహము.)

[ప్ర: శ్రీనివాసరావు, దేశానంద.]

దేశా:—రావుగారు, మామహిళామండలికి సరోజాభాయిగారు చేయు చున్నంత సహాయ మెవరును చేయటంలేదు. ఆయమ ఓపికే ఆయమెకే గలదు.

శ్రీని:—ఏమోలెండి. నేనంతగా తెలిసికొనుచుండుటలేదు.

దేశా:—శ్రీమతి సరోజాభాయివంటి వుత్తమగృహిణి నేనెచ్చటను చూచియుండలేదు. ఆయమ చాకచక్యము, తెలివితేటలు, అపూర్వము. నంజుండరావు రేపు కమలా వివాహమప్పుడొక వేయిరూప్యములు మామండలికి యిచ్చుచున్నారు.

శ్రీని:—కమలను రాజా కవికుమారునికి యిచ్చి వివాహము చేయు చున్నారు. కవికుమారుడిప్పుడే మాకు వివాహపత్రికల నొసంగి షోయెను. నన్నచటికి తప్పక రమ్మని చెప్పిపోయినారు.

దేశా:—శ్రీనివాసరావుగారూ,

ప్ర: సరోజ.

దేశా:—అమ్మా! కవికుమారీ! నీకై వేచియుంటిని!

శ్రీని:—స్వామి! కొత్త పేరిడితి రేల?

దేశా:—అయ్యా! ఈసీసులో రాజా కవికుమారుడు తప్ప కవితాశక్తి గలవారు సరోజాభాయియే కావున, ఆయమ కవికుమారిని అని మామండలిలో నామకరణము గావించితిమి. కవితా గర్భమున నిసువురు జనియించుటచే నీపేరిడితిమి.

శ్రీని:—(ఆశ్చర్యపడి) అటులన?

దేశా:—అమ్మా! రేపు వివాహానంతరము వధూవరులకు మన మండలిలో నొక చిన్న విందొసంగుదుము. తల్లి యింతలో నెంత మారితి ?

సహజసాభాగ్యరూపలక్షణము మెరయ
భవ్య దేశీయపత్ర సంభరితవౌచు
పశ్చిమాచారవిధ్యకు పరమకీర్తి
దెచ్చితివి నీవిటు సరోజదేవిసాధ్వి!

అహ! నీ అపూర్వ సౌందర్య మిన్నాళ్లు దాచియుంటివి కదా!
రేపుమాత్రము తప్పక వివాహవిందునకు తయారు కావలయును.
(వెడలిపోవును.)

సరో:—(నెనుకకుతిరిగి పోబోవును.)

శ్రీని:—సరోజా! ఏలతలవాల్చుకొని పోవుచున్నావు. ఇటుచూడు?

సరో:—(విదిలించుకొని) మీఅనురాగమునకు తగను. కులలనుగదా?

శ్రీని:—సరోజా! క్షమింపుము. యీదీనుని, నీవు ఏదో ద్రోహము చేసితివని తలంచి నిన్ననరాని మాటలనంటిని. కానీ నాకుబుద్ధి వచ్చినది. నీవునిజముగా స్వతంత్రురాలవు. నీవిప్పుడు నాకుపరాభవము గల్గించితివి. నీయందున్న గాంభీర్యము, శక్తి, సహస నాయందు లేకనన్ను వెక్కిరింపు చున్నవి. సరోజా! నన్ను క్షమింపవా?

సరో:—లెండి. మీకు యిప్పటికిని పిచ్చి తలంపులు లేవుకదా. అంతే చాలును. గుణవర్ణనలు క్షమాపణలు వలదు.

శ్రీని:—సరోజా! నీవటుల కఠినము వహించిన నేను తాలగలనా? నేను నిన్న ప్రపథమమున చెన్నపట్టణములో చూచినప్పటినుండియు నీయెడ నమిత్రప్రేమతో, ఏమనిన ఏమనుకొందువోఅని చరించుచుంటినిగదా. ఏల తెలియక అనిన మాటలకింత విరోధింపవల

యునా? ఇప్పుడు నీవు గైకొనిన యీ వేషమునకు మాత్రము నీ యాకోపము తగునా.

సరో:—మీవద్ద మాకోపమెందులకు. అనిపించుకొంటి నే అను ఆత్మ గౌరవముతో కృశించి యుంటిని.

శ్రీని:—భర్తయనిన తప్పగాదు.

సరో:—భర్తకు హక్కులేదనికాదు. కాని దానినలన భర్త మనస్సు విరుగునేమో అని భయముకదా!

శ్రీని:—సరోజా అనుమానమేల? నీపైనాకింతయేని కినుకయుండిన—
యేమి ప్రమాణము కావలయును?

సరో:—అక్కరలేదు లెండి. అంతదయ కలిగిన ఈ సరోజ నిజముగా ప్రపంచములో నుత్కృష్ట,

ప్రకృతీచేయి సేయనిమ్ము సంప్రాప్తతరుణ
మెంకో బురికొల్పనిమ్ము, ఖండాంతవిద్య
మనసుశాసింపునిమ్ము సంపన్నగృహిణి
హద్దుమీరు నె? ధర్మసిద్ధాంతమేల?

మా మానసంరక్షణ, మీభయములచే గాదు, మాస్వబుద్ధితో నగును.

శ్రీని:—My dear, పోనీ రేపు వివాహ విషయములో బహు బాగుగా అరేంజ్ చేసేయి.

సరో:—రేపటితో మరింత బాగుండును. లెండు.

నిష్క్రమింతురు.

తెరబడును.

పంచమాంకము.

స్థలము 4. మహిళామండలి.

[ప్ర: నంజుండరావు, పద్మావతిదేవి, శ్రీనివాసరావు, కవిషుమార్, పుగోహిత,
సగోజా. కమల, దేశానంద.]

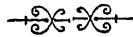
దేశా:—అర్యులారా! మహిళామండలి స్థాపన సార్థకమైనది. రహస్య
భేదంబును సంశయచ్ఛేద మొనర్చి వివాహ మొనగూర్చినది.
శుభ ప్రారంభమర్థజయమే.

సరో:—

ఉ. ఈసుమరాజ మివికగ్రహింపుము నాహృదయానురాగ సం
భాసితసారభాన్వితము భావవిహారవిలాససంతతా
భ్యాసము సంతతంబు ప్రణయంబున దీనిని వాడకుండగా
జేసి స్మరింపగావలయు శ్రీమతియైన సరోజ సోదరా!

అవనిక దిగజారుసు.

శాంతి. శాంతి. శాంతి.

త ప్పొ ప్పల ప ట్టి క .

పుట.	గీటు.	తప్పు.	ఒప్పు.
16	13	నాయందు	మీయందు
16	23	స్వతంత్రవి	స్వతంత్రవు
18	2	సౌదశాల	సౌధశాల
18	23	జన్మించిన	జన్మించి
19	22	కోరయ్య	కోర్వయ్య
23	20	రజస్వలు	రజస్వల
24	4	భీ	భీ
26	17	అవగుంఠన మే	అవగుంఠననూ
28	12	పూర్వపుణ్య	పూర్వభవపుణ్య
36	2	మనోసంబంధము	మనస్సంబంధము
36	9	పంచయ	పరిచయ
41	4	స్ఫూర్తి	స్ఫూర్తి
43	3	ఉద్యానము	ఉద్యానము
59	19	ప్రలాంబాది	ప్రలంబాది
60	1	యిస్మెంటు	యిస్మెంటులన్
64	6	విద్య	విద్య
65	14	శాసింపు	శాసింప
66	14	శాంతి	శాంతి:

షరా:—అనుబంధములు యిందు చేర్చలేదు.

